

להניח חוץ לזמנו לית להו האי סברא, אבל הכא דמחשב להקטיר ולאכול חוץ לזמנו, שפיר איכא אף לרבנן.

כג) תוס' ד"ה וש"מ מיגו, בתוה"ד, וי"ל משום דלא בעי למיפשט הא דבעי רבי ירמיה וכו'. ביאר החק נתן, דאם נדחה כך, נשמע מינה דלינה פוסלת בפריס ומחשבה היא דלא פסלה, ומשום הכי דחינן דהכא אימוריס קאי.

כד) גמ', צמר שבראשי כבשים. עיין רש"י ד"ה צמר שבראשי, דמחלק בין העור לצמר, ועיין בחידושי מרן הרי"ז הלוי (פי"ד מפסולי המוקדשין ה"ז) שמבאר דעור הראש רך כבשר ודינו כשאר בשר בעולה ומקריבים אותו אפילו אינו מחובר לראש, מה שאין כן עור הראש הקשה, דלא עדיף משיער הראש שמקטירים אותו דוקא כשמחובר לראש. אמנם הטהרת הקודש כתב, דאפשר שהתורה ריבתה שמקטירים את עור הראש אפילו שהוא קשה, ואפילו בנפרד מהראש.

כה) תוס' ד"ה הא שליל, בתוה"ד, וי"ל דלעולם אין חייבין אשליל ואשיליא משום נותר וטמא. אמנם הרמב"ם (פי"ח מפסולי המוקדשין הכ"ג) פליג, וכתב, דחייבין נמי משום נותר וטמא. וביאר המרכבת המשנה, דרבא דאמר "אף אנן נמי תנינא", היינו, דמתניתין פליגא נמי אנוther וטמא. ועיין באות הבאה.

כו) בא"ד, שם. הקשו הגרע"א (בגליון הש"ס) לעיל (בעמוד א) והקרא אורה והחק נתן, דתוס' לעיל (בעמוד א) בד"ה פיגל הזבח כתבו, דשייך נותר בשליל. וכתב החק נתן, דטעות סופר נפל בדברי התוס' וצריך לגרוס, "דלעולם חייבין אשליל ואשיליא משום נותר וטמא והאי דערבינהו משום פיגול", וביאר, דדבריהם קאי אברייתא, והא דקתני ואין חייבין משום פיגול ונותר וטמא, משום הנך אחריתי נקט [היינו צמר שבראשי כבשים וכו'], והאי דערבינהו לשליל ושליא, משום פיגול הוא דערביה, דפיגול אין שייך גם בהם. ועיין עוד לעיל (בעמוד א) באות יח.

כז) גמ', ומודה רבי עקיבא בעולת נקבה וכו'. הקשה בחידושי הגרי"ז לקמן (פה:), דלכאורה עיקר טעמא דבקדם מומו את הקדושו, אם עלה ירד, משום דלא חל עליו קדושת הגוף, אבל בעולת נקיבה, הרי חלה קדושת הגוף, דהדין הוא, דתרעה עד שתסתאב, כדתנן בתמורה (יח:), ואמאי ירד. וכתב, דטעמא דקדושת דמים משום דחסרה קדושת הקרבה מתחילת הקדשה, והכי נמי לא יועיל מה שיש לה קדושת רעיה, ומשום הכי תרד.

כח) גמ', אי אמרת בשלמא קסבר רבי עקיבא עולת נקבה אם עלתה לא תרד הא מגי רבי עקיבא. הקשה בחידושי הגרי"ז, אם כן, אמאי ירד השליל, כיון דגופיה דזיבחה הוא, וכל מה שנתמעט מדרשא שהביא רש"י בד"ה המעלה מהן בחוץ, דחלבי שליל מוצא מכלל שליל, היינו דוקא, דחלב שליל אינו בכלל אימורין, (וכדאיתא בחולין עה:). לחד מאן דאמר, דפטור על חלב שליל, משום הך דרשא, משום דאינו ראוי להקרבה, ואם כן בעולה דכולה קריבה, לא מוצא חלבו מכלל שליל.

כט) תוס' ד"ה אלא בדוקין שבעין, אי נמי פסולין מדרבנן. הקשה השפת אמת, דמכל מקום, כיון דמדאורייתא כשר בעוף, שוב בבהמה אם עלה לא ירד.

דף לו ע"א

א) גמ', תרי קראי כתיבי בנותר וכו'. פירש רש"י ד"ה תרי קראי כתיבי בנותר, חד בפסח וחד בתורה. וכן פירשו התוס' ד"ה תרי קראי, והקשו, ותימה וכו'. וכתב המצפה איתן, דלולי דבריהם יש לומר, דתרי קראי איכא בתודה, א. "לא תותירו" כתיב בפרשת אמור (ויקרא כב ל), וב. "לא יניח" בפרשת צו (ויקרא ז טו), ומוכח כן, דבפסח כתיב "נלא תותירו" (שמות יב י), ובתורה כתיב "לא תותירו".

דזבחה הוא, אף אין חייב עליהם משום פיגול, וקשה, דלקמן (עמוד ב), דייק ממתניתין, מדלא קתני לשליל בהדי חלב וביצים, דאם פיגל בזבח, חייב על השליל והשליה משום פיגול. וכן הקשה הקרא אורה (להלן, בגמ'). ותירץ השפת אמת, דדווקא במקדיש הבהמה כשהיא מעוברת שייך לומר דהולד הוי "גופיה דזיבחה", משום דגם הולד קדוש, אבל בהקדיש ואחר כך נתעברה לא שייך לומר דהולד הוי "גופיה דזבחה", למאן דאמר, ולדות קדשים בהוייתן קדושים, דהלא הולד שבקרבה נאכל בחוץ, והכא ודאי לא מיירי בכהאי גוונא, דאם כן, לכתחילה נמי שרי לאכלו בחוץ כדאיתא בתמורה (כה:), ובודאי דאין שייך לפסול במחשב חוץ לזמנו, ומשום הכי מסיק בגמ' דגופיה דזיבחה הוא.

טז) גמ', פיגל באלל נתפגלה מוראה. הקשה החשק שלמה, דבמתניתין קתני להדיא דאין הזבח מתפגל באלל. ותירץ, דבמתניתין איירי בשל בהמה, והיינו גידי הצואר שהן קשין. כמו שפירש רש"י במתניתין בד"ה אלל, והכא מיירי בשל עוף דרכיכי, ונכדאיתא ברש"י (כאן) ד"ה אלל. והקרא אורה כתב, דהתוס' בד"ה פיגל באלל תירצו, דהכא מיירי בבשר שפלטתו סכין דהא נמי חשיב אלל, כדאיתא בחולין (קכא:), ואלל דמתניתין הוא גיד הצואר. ועיין באות הבאה.

יז) גמ', שם. עיין באות הקודמת. ועוד הקשה הקרא אורה, אמאי מוראה נתפגלה, הלא אינה ראויה לאכילה. ועוד, אמאי לא קאמר "פיגל בזבח נתפגלה מוראה", ומאי שנא דנקט "אלל". ומשום הכי כתב, דנראית גירסת הגר"א, דגורס "פיגל באלל ומוראה לא פיגל אלל ומוראה", והיינו כמתניתין. ורבי אלעזר אתא לאשמועינן דשליל אינו דומה לאלל ומוראה. [דאי לאו הכי, מאי קא משמע לן].

יח) רש"י ד"ה לא נתפגל הזבח, בתוה"ד, דרובא דאינשי לא אכלי ליה. והרמב"ם בפירוש המשניות פירש, לפי שהם מאוסים על האדם כמו העור והאלל.

יט) תוס' ד"ה פיגל בזבח, בתוה"ד, דמוראה אבית הדשן וכו'. כתבו הרש"ש והשפת אמת, דאולי לשיטתם, דכתבו להלן בתוס' ד"ה פיגל באלל, דאיירי בעולת העוף, אבל רש"י בד"ה אלל שפירש דהוא גיד הצואר, שפיר מצי לאוקמא אף בחטאת, ובחטאת נאכלת המוראה לכהנים.

כ) בא"ד, ועל כרחין שייך נותר בשליל. הקשה הגרע"א (בגליון הש"ס), דלקמן (עמוד ב') תני בברייתא להדיא דאין חייבין עליהם משום נותר, ואף דהרמב"ם (פי"ח מפסולי המוקדשין הכ"ג) פסק דחייב, ביאר המרכבת המשנה, דלמד, דרבא דדייק לקמן (שם) ממתניתין דפליגא אברייתא לענין חיובא דפיגול פליגא נמי לענין נותר, מכל מקום, התוס' לקמן (שם) בד"ה הא שליל, כתבו, דלא פליגא מתניתין אלא לענין פיגול, ולא לענין נותר וטמא. ותירץ הקהלות יעקב (סימן כז), דמאי דכתבו התוס' דיש נותר בשליל, היינו לענין איסורא משום דחל שם נותר, והא דקתני בברייתא ד"אין חייבין" משום נותר, היינו, חיוב כרת. ועיין עוד בדבריו.

כא) תוס' ד"ה פיגל באלל, ובעולת העוף איירי וכו'. ביאר החק נתן, דקשיא להו, היכי משכחת בהו פלטתו סכין בעוף, הא מליקה ביד. [אמנם, עיין רש"י בחולין (קכא:). ד"ה בשר שפלטתו סכין, שפירש דהפליטה נעשית בהפשטה]. ומשום הכי כתבו, דבעולת העוף איירי שקודר בסכין להוציא המוראה, כמו שפירש רש"י בחומש (ויקרא א).

דף לה ע"ב

כב) גמ', מיגו דפסלה בה לינה פסלה בה מחשבה. הקשה המצפה איתן, דלקמן (לו:). גבי מחשב להניח חוץ לזמנו אמרינן האי סברא לרבי יהודה דוקא, ורבנן פליגי עליה ולית להו האי סברא. ותירץ, דהתם דוקא במחשב

(יא) גמ', ומי אית ליה לרבי יהודה האי סברא והתניא וכו'. הקשה החק נתן, אמאי לא פריך בפשיטות ממתניתין, דלא פליג אמחשב לזרוק דמה בפנים, והכא בברייתא פוסל. ותירץ, משום דאיכא למימר, דאף דבמתניתין לא פליג, בברייתא פליג. אבל אהא דקאמר, קטבר רבי יהודה וכו' פריך שפיר.

(יב) **תוס' ד"ה שיאכלוהו טמאים וכו'**, בתוה"ד, וי"ל וכו' להניח אימורין למחר אי עביד כמחשבתו וכו' וכי מטי למחר מיפסיל בשר משום נותר וכו'. הקשה **בתוס' הגרע"א** (אות כט), מדוע אם הניח אימורין למחר מיפסיל כוליה זבח, הא הזריקה היתה בכשרות ומרצה, ונתכפרו הבעלים, וכמו בחישוב ליתן את הנתנים למעלה למטה, דכשר, דשלא במקומו כמקומו, ואף דמיפסיל כל הבשר מלאכלו. ועיין שם מה שהקשה עוד. וביאר הטהרת הקודש, דרבי יהודה סבר כר' יהושע **בפסחים** (עו.), דאמר אם אין בשר אין דם, דבאופן דהבשר פסול מאכילה או שאבד, אין הדם מרצה, וכיון דמשום דהמחשבה כמעשה נפסלו הבשר והאימורין, מיפסיל הקרבן. [ולכאורה דבריו צריכים ביאור, דהיה לתוס' לפרש בדבריהם, דאתיא כר' יהושע. ועוד, דמהמשך דבריהם, דכתבו, אך אכתי קשה וכו' לא נמנע הדם בכך מלרצות וגם בשר מישתרי באכילה, מבואר דלא כדבריו, דמשמע דהם ב' ענינים, ריצוי הקרבן והיתר הבשר באכילה]. ועיין **בחזון איש** (סימן ח ס"ק ה) שביאר, דכחשב בשעת שחיטה על מנת כן, הוי כמחשב בשחיטתו שלא תהיה לשם קידוש קרבן כראוי [דצורת הקרבן הוא שיהיה הבשר נאכל], ובדעתו [בשעת שחיטה], לפסול הבשר והאימורין, וכן באינך עבודות. ועיין מה שכתבנו באות ו, בשם ה**נתיבות הקודש**. והגרע"א הביא, ד**התוס' במנחות** (יח.) ד"ה **גזירה** כתבו, דמדינא גם להניח אימורין כשר, אלא דגזרינן בין להניח בין להוציא, אטו להניח או להוציא דמו.

דף לו ע"ב

(יג) גמ', **חישב שיאכלוהו טמאים למחר חייב**. פירש רש"י ד"ה **חישב שיאכלוהו**, דהוי פיגול. וביאר הקרן אורה, ד"חייב" קאי אכרת, דמלקות לית ביה במחשב בקדשים, לדין דקיימא לן (שבועות כא.), לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו.

(יד) גמ', **אמר רבא תדע דבשר לפני זריקה לא חזי וכו' ולא היא**. תמה השפת **אמת**, מאי סלקא דעתך דרבא. וביאר, דמיירי, דיאכלוהו אנשים שהם טמאים היום, ויטרוהו למחר, כגון מחוסר כיפורים, ושפיר דומה לבשר לפני זריקה, דהיום אסור, ומחר יהיה מותר, ומכל מקום דחי לה הגמ' שפיר, דהתם אם היה זורקו היום הוה חזי, אבל הכא, אפילו אם יזרוק דמו היום, לא יהיה ראוי להני טמאים.

(טו) גמ', **ולא היא התם זריק ומחזי הכא לא מחזי כלל**. הרמב"ם (פי"ד מפסולי המוקדשין ה"ט) פסק כרב חסדא דהוי פיגול. וביאר הכסף משנה, דסבר דהא דאמר, "ולא היא", דחיה בעלמא הוא.

(טז) **תוס' ד"ה שיאכלוהו טמאים**, לא דמי לאכילת כלבים וכו'. ביאר החק נתן, דקושייתם קאי אמאי דמסיק דלא הוי פיגול, וקשיא להו, דהתם בכלבים אמרינן דהוי פיגול. [נאמנם **בחזון איש** (סימן ח ס"ק ו) נראה דהבין דקושייתם, מאי אתא לאשמעינן דהוי פיגול, הרי אפילו בחישוב לכלבים נעשה פיגול, ועיין באות הבאה].

(יז) **בא"ד**, דבלא אכילה יכול לפסלו בנגיעה. כתב **החזון איש** (סימן ח ס"ק ו), דאינו מובן, דסוף סוף לא נגע ואמאי לא יהיה פיגול. וכתב, דלולי דבריהם היה אפשר לתרץ, דאיצטרך הכא למימר דנעשה פיגול, משום דעירב מחשבות אחרות אפילו מחשבה שאינה פוסלת, אך כיון דהויא מחשבה בעיקר מחשבת הפיגול, סלקא דעתין דאינה מחשבה גמורה לפגל.

(יח) גמ', **תדע דתניא אשר לה' לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה**. הקשה

(ב) גמ', אם אינו ענין להניח תניהו ענין למחשבת הינוח. הקשה השפת אמת, דמכל מקום מנלן דפסול, דהא ליכא קרא לעכב. ותירץ, דאולי כיון דאפקא רחמנא בלשון "לא יניח", לומר, דמחשבת הינוח הוא כאלו הניח, ואם כן איכא עיכוב. ועוד תירץ, דדרשי סיפא דקרא נמי, אמחשבת הינוח, וכתוב, "והנותר באש תשרופו".

(ג) **תוס' ד"ה תרי קראי כתיבי בנותר**, ותימה וכו'. הקשה **החזון איש** (סימן ח ס"ק ה), דהיא פרכת הגמ', דמיבעיא האי קרא לנותר בכל הקרבנות, משום דמפסח לא ילפינן.

(ד) **בא"ד**, דמפסח היכי ילפינן שאר נותר. ביאר בהגהות רבי **יצחק אייזיק חבר**, דאיכא למיפריך, מה לפסח שכן פסול בשלא לשמה. [ולכאורה לפי זה יש לומר, דלא קשיא מחטאת, דפסולה בשלא לשמה, וכן מאשם לרבי אליעזר. כדתנן **לעיל** (ב.) (א.י.ג.).]

(ה) גמ', **ושלמי פסח**. פירש רש"י ד"ה **ושלמי פסח**, חגיגת ארבעה עשר. והקשו עליו **התוס' לעיל** (ט.) ד"ה **ושלמים**, ד**בפסחים** (סט:) תנן להדיא, דחגיגת י"ד נאכלת לשני ימים ולילה אחד, ודריש לה התם (שם, עא:) מקראי. וכן הקשו **התוס' בפסחים** (עא:) ד"ה **לימוד**, והוסיפו, דאין לומר דאתיא ברייתא דהכא כרבי יהודה בן תימא, דאמר (שם, ע.) דנאכלת ליום ולילה, דאיהו נפקא ליה התם מדהוקש לפסח, והכא דרשינן ליה מדרשא אחרת. ומשום הכי פירשו, דהיינו מותר הפסח שקרב שלמים ונאכל ליום ולילה כדאיתא התם (שם פט.). ועיין **ברש"י בפסחים** (צו:) ד"ה **ושלמים הבאים**, דפירש בלשון אחד, דהיינו מותר הפסח.

(ו) גמ', **אלא טעמא ר' יהודה סברא הוא וכו'**. ביאר **בנתיבות הקודש**, דילפינן דמחשבה פוסלת כמעשה מפיגול, והא דבפיגול לא סגיא במחשבת הינוח, היינו מצד דין פיגול, אבל מצד עצם המחשבה, שפיר ילפינן מהתם, דמחשבה פוסלת ממש כמו מעשה.

(ז) גמ', **שם**. **הקרן אורה** הביא דאיתא **במנחות** (יח.), דמהאי סברא פוסל ר' יהודה מדאורייתא, ופירש רש"י (שם) ד"ה **גזירה**, כדמפרש בזבחים תרי קראי כתיבי בנותר, ולכאורה היינו דלא כסוגיין, דמסקינן דלאו מהאי קרא יליף. וכתב, דהנפקא מינה ממאי דריש רבי יהודה, דאי מקרא, היה פוסל אפילו מקצת דם או אימורים כמו בנותר ממש, אבל מסברא, אינו פוסל אלא בכל דמו, דבהכי מיפסיל במעשה הינוח והוצאה. ועיין עוד בדבריו שהוכיח לכאן ולכאן.

(ח) גמ', **סברא הוא**. הקשה **השפת אמת**, מה הסברא לעשות המחשבה כמעשה. ותירץ, דעיקר טעמא דרבי יהודה מקרא ד"כל דבר רע" (דברים יז, א) דמייתי להן בגמ', וסבר, דדבר שאם עשה כן הוה פסול, מקרי "דבר רע", ומאהי קרא שפיר שמעינן דאם חשב כן בשחיטה, מיפסל, כמו שפירש רש"י (להלן) ד"ה **וחטאת**.

(ט) גמ', **כל כמיניה**. ופירש רש"י בד"ה **לישנא**, מי ישמע לו וכו'. כתב **החזון איש** (סימן ח ס"ק ה) [נדקשיא ליה, במחשב להקטיר ולאכול, דהוי על ידי אחרים, אמאי נפסל], דמכל מקום במחשבת חוץ לזמנו חוץ למקומו, לא אמרינן הכי, דגזירת הכתוב הוא. ועיין **באחיעזר** (חלק ב' סימן כט ס"ק ה.).

(י) גמ', **ולילפלו בניתנים בפנים שנתנן בחוץ והניתנים בחוץ שנתנן בפנים**. פירש רש"י ד"ה **ולילפלו וכו'**, דמהניתנין בחוץ שחישב ליתן בפנים קא מקשי, דהתם ודאי מיפסלא, מדכתיב "וכל חטאת אשר יובא וגו'" (ויקרא ו כג). וביארו **התוס' לעיל** (כו:) ד"ה **אמר שמואל**, דמהניתנים בפנים שנתנן בחוץ, לא קשיא, דהא סבר רבי יהודה, דשלא במקומו כמקומו דמי, כדאמרינן השתא. וכתבו עוד, דמוכח הכי בתירוץ הגמ', דבעינן מקום משולש בדם ובשר ואימורין, דלא שייך אלא בפנים, כדפירש רש"י ד"ה **קטבר רבי יהודה**, ולא בחוץ.

חדר היזמי

מסכת זבחים דף לו – דף לו

ט טבת – י טבת התשע"א

משום דעולה בוריקה, וימנין דלית בה שיריים. והקשו, דכולא שמעתתא מוכחא, דמצוה בשפיכת שיריים [ועייין ברש"י (הכא) ד"ה מנין, ובאות ד.]. ועל כן תירצו, דכיון דאשמועינן בפנימיים בסיפא דבעינן יסוד, וכן תנא ברישא בחיצונים, דבעינן יסוד דרומי, הוא הדין בכלהו. ועיין באות הבאה.

(ג) גמ', ולא היא התם אימורי קדשים קלים חזו לגבוה וכו'. הרמב"ם (פ"י מפסולי המוקדשין ה"ט) פסק דינא דרב דימי בר חנינא, דבשר פסח שלא הוצלה חייבין עליו משום פגול. וביאר הכסף משנה, דסבר דהא דאמר, "ולא היא" דחיה בעלמא הוא.

(כ) תוס' ד"ה בשר פסח, בסוה"ד, וצריך לדקדק וכו'. ותוס' מנחות (כה: ד"ה תלמוד לומר תירצו, דשקולין הן. וביאר הפנים מאירות, דהא דלא תירצו הכא נמי כן, משום דהכא דחינן, אימורי קדשים קלים חזו לגבוה וכו', ואם כן, אינם שקולים עם יוצא ולן, דיוצא ולן לא חזו לגבוה.

פרק בית שמאי

(ד) רש"י ד"ה מנין, בתוה"ד, אם נשאב מן הדם בכלי וכו' שצריך לשופכו ליסוד. וכן מבואר ברש"י ד"ה לימוד, העיר בשפת אמת, דפשטא דלישנא דגמ', לא משמע כן, אלא דמצוה להשאיר שיריים ליתן על היסוד. וכמו שהקשו התוס' לקמן (נג:). וכדלעיל באות ב. ובחידושים מהגר"א (מסכת זבחים פ"ה מ"ד, נדפס בסוף המשניות עמ' 252) כתב, דבתורת כהנים בברייתא דמילואים משמע כרש"י שאף לכתחלה אין מצוה להניח מהדם בעולה, דחשיב שם ששה מתנות בחטאת ואחת מהן יציקה על היסוד. ובעולה ושלמים לא חשיב יציקה ע"ש, ומשמע מדבריו דחלוקה חטאת משאר קרבנות, דבחטאת איכא מצות שפיכת שיריים. וחובה לשייר מהדם כדי לשופכו ליסוד, ובשאר קרבנות אין חובה, וכן נראה לבאר ברש"י. אמנם השפת אמת הוכיח מהרמב"ם (פ"ה ממעשה הקרבנות ה"י) דסבר דלא כרש"י, אף דהרמב"ם מיירי התם בחטאת, ובמנחת אברהם (ח"ב עמ' קצ"ב) ביאר, דבחטאת דכתיב בה בהדיא שפיכת שיריים הוי מדיני הקרבן וחובה לשייר אף שאינה מעכבת. ולפי זה תתיישב נמי קושיית השיטה מקובצת לקמן (פט: אות ב') עיין שם.

(כא) גמ', מנין לניתנים על מזבח החיצון וכו' שנתנם במתנה אחת שכיפר דכתיב ודם זבחיך ישפך. הקשה בחידושי הר"ן בסנהדרין (ד.), דכתיב בסיפיה דהאי קרא, "והבשר תאכל" (דברים יב, כז), ואם כן, תינח אשם ושלמים דמיקיים בהו, דנאכלים, אבל עולה דכולה כליל, מנלן. ותירץ, דאמרינן לעיל (יג:), דאכילת מזבח שמה אכילה, ומיקיים ביה שפיר. והקשה עליו השפת אמת (הכא), דאינם נאכלים מפורשים בתחילת הפסוק, "ועשית עולותיך הבשר והדם" ומוכח, דסיפא דקרא הוא דוקא בנאכלים, וכן כתבו תוס' לקמן (נא: ד"ה תן לה. והשפת אמת תירץ, דלעולה לא בעי קרא, דהא ילפינן לעיל (כו: דנתן את הניתנין למעלה למטה ולהיפך דכשר, מדכתיב "נתתי לכם על המזבח לכפר", דהיינו דבהגעת דם למזבח כיפר, אלא דאמרה הגמ' (שם) דהבשר לא הותר באכילה, ומשום הכי ילפינן מ"ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל", אבל עולה שכולה כליל לא איצטריך, ועיין בדבריו עוד.

דף לו ע"א

(ה) רש"י ד"ה בורך ברכת הפסח פטר את של זבח. חגיגת ארבעה עשר וכו', אמנם הרשב"ם בפסחים (קכא). כתב, דהאי זבח היינו חגיגת י"ד אי נמי נדרים ונדבות שהקריב ערב הפסח ואוכלן כלילי פסח. והנה הרמב"ם (פ"א מביכורים ה"ב) כתב, שכל האוכל מתנה שיש בה קדושה מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כך וכך. והיא ברכה על חלק הכהנים, אבל על חלק הבעלים לא כתב ברכה, ובמקדש דוד (קונטרס מעניני קדשים סי' ה' אות ו') באר, שהרשב"ם סבר כרש"י בפסחים (נט). שכתב דאכילת קדשים עשה היא בין הנאכלים לכהנים בין הנאכלים לישראל, והרמב"ם (פ"ח מחמץ ומצה ה"ז) שהביא את דין ברכת הפסח והזבח, סבר דשאני פסח וחגיגת י"ד משאר שלמים. דעיקרן באין לשם אכילה, הלכך מצותן באכילה ומברכים עליהם, מה שאין כן שאר שלמים, דאית בהו רק לאו ד"בל תותירו, אין מברכין עליהם.

(א) מתני', בית שמאי אומרים כל הניתנין על מזבח החיצון שנתן במתנה אחת כיפר וכו'. הרמב"ם (פ"ב מפסולי המוקדשין ה"א) כתב, ואפילו בחטאת מתנה אחת היא העיקר ושאר הארבע מתנות למצוה, שנאמר ודם זבחיך ישפך על מזבח ד' אלקיר, שפיכת הדם על המזבח היא העיקר. והקשה בנתיבות הקודש הא הוי ליה למימר דהשאר אינן באין בתורת כפרה כי אם בתורת דין עבודת קרבן. ואולי כוונתו כן וכמו שכתב בפירושו המשניות, דאינן אלא תשלום המצוה ואינן מתנאי הכפרה בהכרח. וברש"י לקמן (לח: ד"ה אמר רבי יוחנן כתב דשלש מתנות שבחטאת לאו זריקה גמורה הוא, וביאר במקדש יחזקאל, דכוונתו אין בהם דין מתיר שהרי כבר הותר, אבל שפיר הויא עבודת זריקה, והשפת אמת כתב, דדעתו נוטה, שאם נתן את הראשונה כתקנה והשניה חוץ לזמנו אף שכיפר, מכל מקום צריך לחזור וליתן מתן שניה במחשבה כשרה. ובחידושי רא"ל מאלון (ח"ב סי' כ"ג ד"ה והנראה לפרש) ביאר דכוונת הרמב"ם דמתנה אחת היא דומיא דשפיכה שאין בה דין חילוק מתנות, דהיינו דנתרבה דין כפרה מחודשת שהוא בהגעת הדם למזבח ובמתנה אחת לבד, ואינו משום דיש דין דאחת מן המתנות מעכבת, אלא הוא דין מתנה מחודשת שהיא המעכבת, ותדע, דאף שנתן מתנה אחת שלא על הקרן, שאינה כשתיים כיפר.

(ו) גמ', מעשר ופסח מנין וכו'. הקשה החשק שלמה, תינח דידעינן מיניה דבעינן בהו מתן דם, אבל מנלן דבעו הקרבת אימורין. והביא, דבתורת כהנים (ויקרא ג יב) "ואם עז קרבנו וגו'", דריש רבי ישמעאל כדדריש הכא, ומסיים, אין לי אלא דמים חלבם מנין, תלמוד לומר "כל חלב לה" (ויקרא, שם). והעולת שלמה כתב, דיליף לה מהיקשא ד"זאת התורה", והא דאיצטריך קרא למעשר ופסח, היינו להורות דסגי במתנה אחת. ועיין בתוס' ד"ה תרי תנאי, שהביא גם לאימורים דרשא מהסיפרי. ועוד עיין בשיטה מקובצת לקמן (נא: באות טז, דאימורין נמי ילפינן מ"ודם זבחיך ישפך".

(ב) גמ', מנין לכל הדמים שטעונים מתן דם ליסוד. בתוס' לקמן (נג: ד"ה עולה קדש קדשים העירו, אמאי לא תני (התם) שפיכת שירים בעולה, והלא כל הדמים טעונים יסוד, כדאמרינן הכא. ותירצו בשם הר"ר משה מפנטיז"א,

(טו) גמ', ובית הלל קרנת קרנת קרנות. הקשה בחידושי הר"ן סנהדרין (ד), דבקרא שלפנינו כתיב בכולהו קרנת חסר.

(טז) גמ', אלא מעתה וכו' חמשה בתי בעי למיעבד. הקשה החק נתן, אמאי לא פריך נמי לבית שמאי דדרשי אם למקרא, דאם כן ששה בתי בעי למיעבד. וכתב, דהוה מצי למיפרך אליבא דבית שמאי נמי, אלא פריך אליבא דבית הלל, משום דהכי הלכתא, ומאי דמשני אליבא דבית הלל, משנינן נמי אליבא דבית שמאי. נולכאורה נראה לבאר, דהוא כלול בקושיא, דחמשה בתי בעי למיעבד, דכונת המקשה, דהיכי ליעבד, דהא ליכא אלא ד' פרשיות דתפילין, ובתפילין של ראש דבעינן ד' בתים, ובית החיצון רואה את האויר, כדאיתא בסנהדרין (פט). [ועיין שם בחידושי הר"ן], אין יכול לעשות בית החיצון ריק, וכן להניח בית אמצעי ריק אין יכול, דבעינן שכל הפרשיות תהיינה סמוכות, ומהאי טעמא, ששה נמי לא מצי למיעבד, ועיין לקמן אות [ט].

(יז) גמ', ואיבעית אימא היינו טעמא דבית הלל וכו'. כתבו השפת אמת והקרבן אורה, דנפקא מינה בין ב' התירוצים, דלשינויא קמא, דטעמא דבית הלל משום דכפרה בכדי לא אשכחן, אפילו נתן מתנה אחת שלא על הקרבן כשר, דתו לא הוי כפרה בכדי. אבל לשינויא בתרא דעיובא נפקא לן מקרא דקרנת, בעינן דוקא על הקרבן כדין חטאת. וכתב הקרבן אורה, דמשום הכי קאמר "ואיבעית אימא". אמנם השפת אמת כתב, דברש"י בד"ה ובית הלל מוכח, דאף ללישנא קמא בעינן דוקא מתנה על הקרבן.

(יח) רש"י ד"ה קרנת קרנת קרנות, בתוה"ד, אחת בכשבה ואחת בשעירה. הקשה הרש"ש בסנהדרין (ד), אמאי הפך את הסדר, דבקרא כתיב שעירה קודם כשבה.

(יט) תוס' ד"ה הרי כאן שש, ויש לומר וכו'. והתוס' בסנהדרין (ד) ד"ה ושתים תירצו עוד, דכיון דאיכא שפיכת שיריים לסיוד לאו כפרה בכדי הוא. והקשה בחידושי הגר"ז לעיל (לד): מאחר דלא עביד מתנות כלל, היכי הוי שיריים, הא לעיל (לד): אמרינן, דאין פסול עושה שיריים, וכן לקמן (לח): מיבעיא לחידוש דרב פפא דג' מתנות שבחטאת עושים שיריים.

(כ) בא"ד, שם. ובחידושי הר"ן (שם) תירץ עוד, דכי אמרינן כפרה בכדי לא אשכחן, הני מילי היכא דבלאו הכי הוו כולוהו למצוה, אבל היכא דאיכא שש, דבודאי הוי תרי לעכב, דליכא במזבח אלא ד' קרנות, אין צריך לומר, דיהיה אחד לעכב משום דכפרה בכדי לא אשכחן. נולכאורה גם לאופן קושיית התוס' הכא יש לומר, משום דהתורה רצתה לומר דשנים לעיובא, אי הוה כתיב חמשה, לא מרבינן לעיובא אלא אחד.

(כא) גמ', אלא מעתה בסכת בסכות וכו' חמשה דפנתא בעי למיעבד. הקשה החק נתן, אמאי לא פריך נמי לבית שמאי דסברי, יש אם למקרא, דאם כן ליבעי ששה. והכא אין לומר דהוה מצי למיפרך נמי לבית שמאי, ומאי דמשני מתרץ נמי לבית שמאי, דאם כן אכתי, ד' דפנות בעי למיעבד. ותירץ, דאין הכי נמי דבעינן ד' דפנות, והכי אמרינן לרבי שמעון, דסבר נמי יש אם למקרא, כדאיתא בסנהדרין (ד). עוד תירץ, דאפשר לשינויא כדמשני אליבא דבית הלל, וחד סכות כוליה לגופיה, ופשו להו ד', חדא לסככה, ותלת לג' דפנות.

(כב) תוד"ה לטוטפות. בסוה"ד, ואומר ר"ת דלא אמרינן גורעין ומוסיפין ודורשין באמצע התיבה אלא בתחילת התיבה או בסוף וכו', וכן כתב רש"י בבבא מציעא נד: ד"ה או דלמא. והתוס' במנחות לד: הקשו לדחות פירוש ר"ת, דכפי שדחה ר"ת את פירושו היש מפרשים, כן נדחה פירושו שמוסיפין באמצע את הוי"ו בין הפ"ה לתי"ו. וכתבו דנראה להם, דבשום פעם לא מוקמינן ליה אלא בסוף תיבה, ועיין שם בדבריהם, והמהרש"א (שם) ביאר, דלר"ת גורעין מתחילת התיבה או מסופה ומוסיפין באמצעה, אבל אין גורעין

ממעשה הקרבנות הי"ז, דם פסח בשפיכה. והקשה הלחם משנה (בהלכות מעשה הקרבנות), דכיון דפסק כרבי ישמעאל, דהניתנים בזריקה שנתנן בשפיכה יצא, אם כן, לא מיתר ליה קרא לדם פסח דבשפיכה, דאיך תנא דרבי ישמעאל (ועיין שם מה שתיירץ). והחק נתן תירץ, דסבר כסיפרי דהביאו התוס' ד"ה תרי תנאי, דילפינן שפיכה דפסח מקרא ד"קודש הם", וממילא אייתר ליה קרא ד"ואת דם תורוק" לניתנים בזריקה שנתנן בשפיכה.

(ט) רש"י ד"ה מפיק ליה ולהכי, בסוה"ד, וקדריש לה תו לפסח דבשפיכה. הקשה הצאן קדשים, אמאי לא פירש דהפירכא מדברי רבי ישמעאל דברייתא גופא, דאמר, פסח פוטר את של זבח, ובעל כרחך טעמא משום דזריקה דשאר זבחים בכלל שפיכה כדפסח, אלמא דסבר רבי ישמעאל תרוייהו, דפסח בשפיכה, ושאר קרבנות שנתנן בשפיכה יצא. ותירץ, משום דיש לומר דטעמא דפסח בשפיכה מקרא ד"קודש הם" שהביאו התוס' ד"ה תרי תנאי בשם הסיפרי, אבל בברייתא תני להדיא, דילף מ"ודם זבחיך".

(י) רש"י ד"ה תרי תנאי וכו'. בסוה"ד, ומיהו פסח עיקר וחוב טפל לו וכו', ובפסחים ירושלמי האי טעמא אמר בה. ולכאורה קשה מה שייך דינא דעיקר וטפל דמצינן בברכת הנהנין לברכת המצות, ועוד, מדוע תלויים ברכת הפסח והזבח, לדין מתנות הקרבן. ובאר הגר"ד דאיתא בתוספתא דברכות (פ"ו הי"ט) דהבא להפריש תרומה ומעשר מברך אק"ו להפריש תרומה ומעשר, ועוד קתני התם, שהעושה עשר מצוות מברך על כל אחת ואחת, ומבואר, דכששני מצוות שייכי להדדי כמו תרומה ומעשר ששניהם באים לתקן את הכרי, יכול לכוללם בברכה אחת, ובוה מבואר שאם מתנותיהם שוות שייכי אהדדי ויכול לכלול שניהם בברכה אחת, וכן נראה כוונת רבינו מנוח (פ"ח מחמץ ומצה הי"ז) ומשום הכי בעינן נמי למידע מי העיקר ומי הטפל.

(יא) תוס' ד"ה תרי תנאי, בתוה"ד, ונראה דרבי ישמעאל קסבר דפסח בשפיכה מקרא אחרינא. ובתוס' בפסחים (קכא). ד"ה כשתמצא לומר תירצו עוד, דהניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא נפקא ליה מסברא, דמה לי זריקה מרחוק ומה לי שפיכה דבקרב.

(יב) בא"ד, (בנמשך לעמוד הבא) מנא ליה לזריקה בכלל שפיכה משום דמיתר דלמא אתא לכל הניתנים על מזבח החיצון וכו'. תירץ המלאכת יום טוב, דהרשב"ם סבר, דהא דהוצרך ההוא תנא למידרש עיכוב מתנה אחת מ"ודם זבחיך ישפך", היינו כבית שמאי, אבל לבית הלל לא איצטריך, דילפי כולוהו מחטאת. וכמו שכתבו התוס' לעיל (לו): ד"ה מנין, ור' ישמעאל כבית הלל סבירא ליה, ואתי שפיר, דליכא למימר דאיצטריך להאי דרשא. [אמנם אכתי קשיא, דלמא איצטריך לדרשא דלעיל דכל הדמים טעונים מתן דם לסיוד (א.ל.).]

דף לו ע"ב

(יג) גמ', שלא מצינו לו בכל התורה. פירש רש"י ד"ה לימוד, דלא מצינו להאי דינא בכל התורה. ובתוס' ד"ה אחר תם פירשו, דלא מצינו בכל הקדשים כן. והקשה הקרבן אורה, דהא ודאי מיירי שנולד בעל מום, דאי היה תם והומם, כבר זכו בו הכהנים משעה שנולד, ומיהיכי תיתי דכשנולד בו מום יחזור לרשות הבעלים, ולא איצטריך קרא לכך. ואם כן קשה לפירוש התוס', דהא בכל הקדשים אין לכהן זכיה בו מחיים, כדתנן בתמורה (ז): אבל בבכור זכו בו הכהנים מחיים.

(יד) גמ', מעשר גמר העברה העברה מבכור. הקשה העולת שלמה, אדרבה גילף מקדשים בגזירה שוה ד"תחת תחת", דגמרינן בבכורות (יב). מינה בכור מקדשים למעוטי כלאים ויוצא דופן]. ותירץ, משום דקולא וחומרא לחומרא מקשינן, כדאיתא ביבמות (ח), והכא החומרא היא מה שאין קרביין.

סכך שמתחבר אליו, דהא מהאי טעמא אויר שלשה שמפסיק בין סכך לדפנות פוסל. ומשום הכי נתיישבה קושיית הר"ן, דאף דאין סוכה בלא סכך לא הוי ידעינן דהסכך צריך להגיע לדפנות.

(ב) גמ', אלא מעתה וטמאה וכו'. כתב המרומי שדה, דללישנא קמא **דלעיל** (לז:), דמפרש טעמא דבית הלל משום אם למסורת גרידא, לא קשיא [שיהיו ימי טומאה שבעים יום], דאם כן יהיו ימי טומאה יותר מימי טוהר, וזה אי אפשר, [ונכמו בזכר]. ואין לתרץ הכא, כדמתרץ **בסנהדרין** (ד:), דטימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקיבה, מה כשטיהר בזכר טיהר בנקיבה כפלים, אף בטומאה כפלים מזכר, דהתם לא מפרש, אלא דאף למסורת הוא י"ד יום. והפנים מאירות תירץ, דהיה יכול לומר, טימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקבה, מה כשטימא בזכר ימי טהרה מרובים, אף כשטימא בנקבה ימי טהרה מרובים, וכן כתבו התוס' **בסנהדרין** (ד:). **ד"ה מה כשטיהר בזכר.**

(ג) תוס' ד"ה ארבעין ותרתי, חצי שבעים וחצי י"ד. כתב הצאן קדשים, דהא דלא פירשו **כרש"י ד"ה וטמאה שבועים שבעים**, דאהני מסורת לטפויי פלגא דתוספת שבעים על שבועיים, ואהני מקרא לבצורי פלגא דתוספת, [דהיינו חציו של נ"ן]. משום דלפירוש זה לא דמי ממש לקרנות, דהתם אהני המקרא לטפויי ואהני המסורת לבצורי, אבל הכא הוא בהיפך, דהמקרא משמע פחות מהמסורת, ומשום הכי פירשו דהכא נמי המקרא אתי נמי לבצורי פלגא דשבעים ופלגא די"ד, וכן המסורת לבצורי פלגא דהאי ודהאי.

(ד) רש"י ד"ה נאמרו דמים למטה, בתוה"ד, ומיהו חטאת וכו' דלא שייכי וכו' שהיא במתן אצבע. הקשה השפת אמת, נימא דכמו דילפינן דניתנין בוריקה שנתנן בשפיכה כשר, הכי נמי בחטאת, דאף דמצוה באצבע אם נתן בשפיכה כשרה, וביאר בדרך אחרת, דליכא לילף לחטאת משום דקרא ד"ם זבחיך" לא מצי קאי אחטאת, דבהמשכו כתיב, "והבשר תאכל" דהיינו לבעלים דלא אכלי בחטאת. [ועיין מה שכתבנו לעיל ברש"י אמנותינן].

(ה) תוס' ד"ה דנין, תימא וכו'. **ובתוס' סנהדרין** (ד:). **ד"ה דנין תירצו,** דשמא אחר דילפינן הכא דלא פליג קרא בחטאת, מהשתא לא מפלגינן אפילו חצונות מפנימיות.

(ו) גמ', אימא וכפר אף על פי שלא נתן אלא שלש למעלה ואחת למטה וכו' אף שלא נתן למעלה אלא למטה. עיין **בתוס' ד"ה וכפר,** מה שהקשו ומה שפירשו. והקשה הפנים מאירות, דאם כן שוינן לרב אדא טועה, דפריך להלן, אם כן ביטלת תורת קרנות, דודאי הוא רק לכתחילה, כדמשני ליה רבא. ומשום הכי פירש, דהכי פריך, הא השתא דאמרינן אימא וכפר וכו' היינו דאליבא דבית הלל נמי יש אם למקרא, והכי איתא להדיא נמי **בסנהדרין** (ד:), אם כן "וכפר" אתי למימר ד"קרנות", לאו דוקא, ואם כן, השלישי אתי למימר, דלא כתיב כי אם ג' קרנות.

(ז) גמ', שם. הקשו התוס' **ד"ה וכפר,** אמאי הפסיק מסדר שהתחיל לדרוש וכו'. **והקרבן אורה,** רצה לבאר, דהיינו משום דברי רב דאמר להלן לא מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה. ודחה, דאם כן, מאי קאמר המקשן "וכפר, אף על פי שנתן שתיים למעלה ושתיים למטה", כיון דלא מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה.

(ח) תוס' ד"ה וכפר, בסוה"ד, ואין להקשות וכו'. תירץ הקרבן אורה, דודאי קרא דהכא להתיר בשר אתי, דלכפרה לחוד לא בעינן קרא, דנפקא לן מ"לכפר", כדאיתא **לעיל** (כו:), דאפילו נתנו שלא במקומו, בעלים נתכפרו. ונלדבריו צריך לומר, דכל הסוגיא הכא, דבעי כפרה אחת לעיכוב מנלן, אינו אלא על היתר אכילה, דכפרה נפקא לן מהתם. ועיין גם **בשפת אמת**.

דף לח ע"ב

(ט) רש"י ד"ה מאי לאו, כמגד חצי גובהו ואי אפשר לצמצם שלא יהא

מאמצעה ומוסיפין באמצעה. ועדיין קשיא "מחמישיתו" דהקדש, ועיין נמי **בגליון הש"ס להגרע"א בבבא מציעא** (שם). ובתוס' דידן משמע שהדרשה מהו"ו הראשונה דולטטפת היא דרשה **מיתורא דוי"ו** ולא שמוסיפין אותה, והוא מה שכתבו, דאפילו מאן דלא דריש וי"ו, וי"ו למ"ד דריש, וכן ביאר **המהר"ם בתוס' דסנהדרין** ד:; אמנם התוס' במנחות שם כתבו להדיא דר"ת מפרש דוי"ו קמא דולטוטפת מוקמינן בסוף, והא קשיא, ועיין בתוס' בסנהדרין, שהביאו דבירושלמי איכא פלוגתא דאמוראי אם גורעין ומוסיפין באמצע תיבה, והוא **בירושלמי דסוטה** (פ"ה ה"א), ולפי זה יש לומר, דדרשה דולטוטפת אתיא כמאן דאמר דגורעין ומוסיפין באמצעה.

(כג) תוס' ד"ה טט בכתפי שתיים, ואם תאמר וכו'. **ובתוס' בסנהדרין** (ד:). **ד"ה טט תירצו עוד,** משום דלא מצינו בתורה פרשיות דתפילין אלא ד'. ועיין מה שנתבאר באות יג.

(כד) בא"ד, והר"ר יהודה מקורבי"ל מפרש וכו'. **בתוס' הרא"ש בסנהדרין** (ד:). כתב את דבריו באופן אחר. דבפעם הראשונה כתוב "טוט", וכיון דלאו מילה היא בכתפי [דדוקא טט הוא שתיים בלשונם], לא דרשינן נמי פת באפריקי, [נהני תרי לטטפת, הרי ד' בכל מקום ומקום, כמו שכתב הכא].

(כה) בא"ד, שם. הקשה **החק נתן,** הא כתבו **תוס' לקמן** (לח:). **ד"ה התם,** ד"קרנות", כיון דמשמע מנינא דרשינן תחלות, וכל שכן הכא דהמנין כתוב בפירוש.

(כו) תוס' ד"ה אלא מעתה, ותימא וכו'. ואמנם **הרא"ש** בפ"ק דסוכה כתב, שעצי הדפנות אינם נאסרים ודלא **כרמב"ם** שכתב, עצי סוכה אסורין כל שבעת ימי החג **בין עצי דפנות** בין עצי סכך, **ובחידושי רבנו חיים הלוי** (פ"ו מהלכות סוכה ה"טו) באר בדעת הרמב"ם, דהסכך הוא דמיחשב עיקר הסוכה וקיימא לן דדפנות לאו סכך נינהו, ומשום הכי דיני כשרות הסוכה התלויים בחפצא דסוכה נאמרו על הסכך ולא על הדפנות, מה שאין כן הדין דעצי סוכה נאסרין נאמר על מצות הסוכה, וגם בדפנות מתקיימת מצות סוכה, שעל ידם יש שם סוכה לסכך ומשום הכי נאסרין. ובוה נתיישבה קושיית התוס'. ועיין **בתוס' סוכה** (ז:). **ד"ה מחיצה,** שכתבו, דמחיצות לא דרשינן אלא מיתורא, ולא ממשמעות ד"סוכות", ומשום הכי לא בעינן למחיצות פסולת גורן ויקב. עוד יש ליישב לפי מה שכתב **בחידושי הרשב"א בביצה** (ל:), דהא דחל שם שמים גם על הדפנות, משום דקדושת הסוכה נעשית על ידי העשיה ולא על ידי הישיבה, וסוכת נשים וגוים דכשירה, כדאיתא **בסוכה** (ח:). אין בה קדושה כל שבעה, וכיון דאף בדפנות יש מצות עשיה, ומשום הכי שייך בהו קדושה וכמו שנתבאר לעיל בשם הגר"ח.

דף לח ע"א

(א) גמ', חד קרא לגופיה וחד לסככה וכו'. הקשה הר"ן **בסנהדרין** (ד:). כיון דסככה בעי קרא ודפנות נמי בעי קרא, ההוא קרא דלגופיה מאי אשמועינן, וכי היינו סבורים שנעשה סוכה אם לא מסכך ודפנות. ותירץ, דקרא דלגופיה לא אשמועינן אלא שיעשה הסכך על ד' קונדסין, וקרא דסככה אתא למימר, שלא יהא הסכך מן העשוי, ולא מדבר הפסול לסכך. והקשה **הערוך לנר בסוכה** (ו:), הרי מה שאינו כשר לסיכוך היינו מחובר, ודבר שאין גידולו מן הארץ, ודבר המקבל טומאה, וכולהו לא ילפינן מ"סוכות" דפרשת אמור דאיירי בסוגיין, אלא מקרא דפרשת ראה **(דברים טו יג)** "חג הסוכות תעשה לך באספך מגרנך ומיקבך", דדרשינן מיניה (בסוכה יד), בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר, וכן דרשא דלא מן העשוי, אתי נמי מהאי קרא, כדאיתא התם. ומשום הכי פירש (לולי דברי הר"ן), דמה שנאמר בסוכה ובסנהדרין דרבנן סברי סככה בעי קרא, היינו דלרבנן דיש אם למקרא מצינו ששה פעמים סוכה, ודרשי להו ג' לדפנות וג' לסכך, דהיינו לכלל דופן מג' הדפנות יהיה

שנוהגים גם בשיריים, ובקהילות יעקב (סי' כ"ח אות ב') הביא את דבריהם, וכתב, **דבירושלמי** (פ"ה דיומא ה"ו) איבעיא להו למאן דאמר שיריים מעכבי, אי כשר בלילה, ומשמע דלמאן דאמר דשפיכת שיריים לא מעכבי, ודאי כשרות בלילה וכדברי הליקוטי הלכות. ועיין באות יח.

יז) רש"י ד"ה אמר רבי יוחנן, מתנות אחרונות שבחטאת וכו' ואע"פ שאינם מעכבים ולא זריקה גמורה היא מיהו דם נפסל בשקיעת החמה כדלקמן (דף נו) ואין מעלין פסולין לגבי מזבח לכתחילה. הקשה **בקהילות יעקב** (סי' כ"ח), למה לי טעמא משום שהדם נפסל, תיפוק ליה דעבודת הזריקה פסולה בלילה, כדילפינן מ"ביום צוותו", וכתב **שבשאגת אריה** (סי' י"ז) משמע, שעבודה שאינה מעכבת כפרה אינה פסולה בלילה, והקשה עליו עיין שם, ובאר ברש"י, דגמר עבודה שתחילתה היה ביום כשרה לגומרה בלילה.

יח) שם, כתב **בחידושי הגרי"ז**, דעל כרחין פסול לינה דדם הווי חלות פסול בדם עצמו, דנפסל משקיעת החמה ואילך, אבל אינו פסול כמו שאר לינה, דהיינו דאין הפסול משום דלילה פוסלת, אלא הפסול משום דבעינן הקרבה "ביום זבחו", ומשקעה החמה כבר אינו ביום זבחו, נולו יצויר שיהיה יום המחירת בלא לילה ג"כ תפסל למחרתו, משום דפסולו הוא משום דחסר ביום זבחו, ודייק כן מלשון **הרמב"ם** (פ"ד ממעשה הקרבנות הל"א) שכתב, כל הקרבנות אין מקריבין אותן אלא ביום שנאמר וכו', ואין זורקין דמים אלא ביום השחיטה, שנאמר ביום הקריבו את זבחו ביום הזביחה תהיה ההקרבה, וכיון ששקעה החמה נפסל הדם. ולפי זה ביאר, דדוקא לענין ג' מתנות, אף דלא מעכבי כיון דבכלל זריקה הם נפסלים בשקיעת החמה, אבל שפיכת שירים לא הוי בכלל זריקה, וכיון דבעינן חלות שם פסול בדם לענין הקרבה, שפיכת שיריים דאינו הקרבה, לא יחול עליהם פסול, אמנם צריך עיון אמאי לא פירש רש"י מטעם "ביום זבחו".

יט) גמ', וכלי שרת וכו' כתחילתן. הקשה **הקרן אורה**, אטו שיריים אינן צריכין כלי שרת, הא אין מוציאין מכלי שרת לחול. ותיירך, דאתא לאשמועינן, דאף דאין מעכבות, צריך לקבל אותן בכלי שרת, ואף שאין זה רבותא כל כך, חשיב ליה אגב אינך.

כ) גמ', לא עיילא לגואי כסופן. כתב **הקרן אורה**, דהא דאין החטאת נפסלת בכך, לא איצטרך לאשמועינן, דפשיטא, דלאחר שהוכשר [במתנה ראשונה] אינו חוזר ונפסל, דהא אפילו נשפך דמה אחר נתינה ראשונה, כשר, אלא אתא למימר, דהדם שנכנס לפנים, לא נפסל. **ועיין באות הבאה.**

כא) רש"י ד"ה ולא עיילא, אין להם וכו' דכתיב לכפר בקודש בראוי לכפרה הכתוב מדבר. הקשה **בחידושי הגרי"ז** מדוע הוצרך לטעם ד"אינו ראוי לכפרה", תיפוק ליה שכבר נתכפר בקרבן, שהרי הפסול בדם חטאת שנכנס לפנים אינו פסול בדם בלבד, אלא פסול בקרבן שהרי גם החיצון נפסל, ואחר מתנה ראשונה לא שייך שיחול פסול על הקרבן שכבר נתכפר, וביאר דאולי פירש כן אפילו לרבי יוסי הגלילי שרק הפנימי נפסל ולא החיצון, ולדבריו זהו פסול בדם, **ובנתיבות הקודש** הקשה, דלכאורה הך דינא תליא בפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן **לקמן** (פא:), עיין שם.

כב) גמ', אשר יזה פרט לזה שכבר הוזה. הקשה **בכתבי הגרי"ח** (עמ' ר"ח סי' שס"ו) אמאי בעי למעוטי, הא כיון שזורק נעשה מצותן ויצא לחולין, ומה שייך ביה דין כיבוס, וביאר, דדין כיבוס בדם חטאת אינו תלוי בעצם קדושתו, ואף דפקעה הקדושה, שפיר הוי עלייהו הדינים דדם חטאת, והווי אמינא שיהא טעון כיבוס, אי לאו קרא ד"אשר יזה" ולא שכבר הוזה, ועיין עוד **בחידושי הגרי"ז**.

כג) תוס' ד"ה הגה"ה הא מני, בתוה"ד, דכיון דאשכחן לרבי נחמיה דטעון כיבוס היכא דחייב בחוץ לרב פפא נמי. הקשה **החק נתן**, מאי ראיא הוא מ' נחמיה לרב פפא, דהא ר' נחמיה אית ליה נמי דמחשבה מועלת, לפום סברא

מקצתם למעלה ומקצתם למטה. אמנם **תוס'** (בעמוד א') ד"ה **מאי לאו**, ביארו, ואם כן מצינו דמים חציין למעלה וחציין למטה, דמתחילה נתן על קרנות ואחר כך לחצי המזבח, **ובחידושי הגרי"ז** באר על פי מה שכתב **לקמן** (מב) דלתוס' כפרה דקרנות וטהרו של מזבח חדא כפרה היא, ולכך פירשו דהיא גופא הוי חציין למעלה וחציין למטה, מה שאין כן לרש"י תרי כפרות הוו, הלכך לא מצי לפרש, חציין למעלה וחציין למטה, ובאר בקרנות גופייהו. **י) גמ', אם כן ליתנייה גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל.** הקשה **החק נתן**, לפי מה שכתבו **תוס' בכתובות** (עח:). **ד"ה נפלו**, בשם **הירושלמי (פאה פ"ו ה"ב)**, דלא קחשיב תנא מחומרי בית שמאי וקולי בית הלל, אלא דבר שהוא חומר מב' צדדין וקל מב' צדדין, אבל היכא דאיכא קולא בצד זה וחומרא בצד זה [כגון בב' אנשים דהוי חומרא לזה וקולא לזה], לא קחשיב, אם כן, הכא נמי כיון דהוי מתיר, ממילא הוי מפגל. ותיירך, דלא אמר הירושלמי להאי כללא אלא במקום שהוא ב' נושאים, כגון הפקר לעניים ולעשירים, דכיון דהוי הפקר פטור ממעשר, אבל הכא דהוי נושא אחד, דהב' מתנות הוו מתירין ומפגלין, אף דהקולא נפיק מהחומרא, כיון דאיכא צד דבית שמאי מקילין, הוה ליה למתני.

יא) גמ', שם. הקשה **העולת שלמה**, הא אף בפגול איכא גוונא דבית שמאי לחומרא, כגון דחישב במתנה שניה לבד, דאף דאין מפגלין בחצי מתיר, מכל מקום פסול, כדתנן **לעיל** (לו:), ולבית הלל כשר. ותיירך, על פי **תוס' לקמן** (מא:). **ד"ה ממאי**, דהא דפסול בכהאי גוונא, היינו משום גזירה, אבל מדאורייתא כשר.

יב) גמ', שם. כתב **הפנים מאירות**, דמוכח מהכא, דלמאן דאמר, אין מפגלין בחצי מתיר, אפילו אם חישב חצי זית במתנה אחת, וחצי זית במתנה שניה, אין מצטרפין, דאי לאו הכי מצינו בכהאי גוונא אף בפגול, דבית שמאי לחומרא. וכתב **העולת שלמה**, **דבמנחות** (יד). פליגי בה רבי ורבנן, ורבי סבר התם דכשר, אבל לרבנן פסול, והא דפריך הכא דליתנייה גבי קולי בית שמאי, היינו רבי שהוא מסדר המשניות, דאיהו סבירא ליה דכשר, דלדידיה לעולם קולא הוא לבית שמאי.

יג) רש"י ד"ה להיתירא איתשיל, בתוה"ד, נתן מתנה אחת בחטאת ונשפך הדם. כתב **הפנים מאירות**, דהוא הדין אפילו לא נשפך, אלא שמתו הבעלים בין נתינה ראשונה לשניה, דהשתא אין יכול ליתן מתנה שניה, דלבית שמאי פסול, ולבית הלל כשר, אי נמי, כגון דמתנה שניה עיילא לגואי, דלבית שמאי פסולה, דשפיר קרינן ביה "לכפר בקדש" (ויקרא ו, כג), בראויה לכפרה, ולבית הלל כשירה, כדאמרין להלן בגמ'. והא דנקט רש"י דוקא בנשפך, היינו למשמע מיניה, דלבית שמאי אין מפגלין בחצי מתיר.

יד) גמ', ג' מתנות דבחטאת. הא דנקט חטאת, ולא כל הנתנים בחוץ, ביאר **הקרן אורה**, דמשום דבעי למימר דבאות לאחר מיתה, ואין זה אלא בחטאת, אבל חוץ ולילה, לאו דוקא בחטאת, אלא הוא הדין מתנה השניה שבכל הקרבנות.

טו) גמ', אינן באות בלילה. הקשה **הקרן אורה**, מאי קא משמע לן, כיון דדם נפסל בשקיעת החמה ואפילו שיריים דנפסלו בשקיעת החמה, נראה דאין נשפכים ליסוד, אלא ישפך לאמה. אבל **העולת שלמה** כתב, דשיירי הדם אין נפסלין בשקיעה, אלא בלינה [בעמוד השחר].

טז) גמ', אמר רבי יוחנן שלש מתנות וכו'. כתב **בליקוטי הלכות** דממשמעות דברי הגמ' נראה דשפיכת שיריים כשר בלילה, **והחזון איש** (לקוטים סס"א א') כתב, דשפיכת שיריים נמי פסול בלילה משום שכבר נפסל הדם בשקיעת החמה, ואין להוכיח מהא דקחשיב ג' מתנות דהרי חשיב נמי כלי שרת, ושיריים ודאי טעונים כלי שרת, וכן איסור זרות נמי נראה דאיכא נמי בשפיכת שיריים, ועל כרחך דקחשיב כל הדינים שישנם בג' מתנות אף שיש

הדרגת היוזמי

מסכת זבחים דף לח – דף לט

יא טבת – יב טבת התשע"א

קאמר וכו'. וכן לא כגירסת רש"י התם בד"ה אי הכי, ובר"ה הכי גרסינן, אלא הכי גריס, [עיינן שם בסוגיא] "כי קאמר וכו' החיצונים לדבריו דרבי עקיבא קאמר".

ט בא"ד, וקשה לפי רבינו תם. כתב הברכת הזבח, דהוא הדין דקשה לפירושו מה שהקשו תוס' קודם לכן, דלא גרע מג' מתנות שבחטאת, דלא מעכבי.

ו גמ', ועשה כאשר עשה וכו' בא ללמד שאם חיסר אחת מכל המתנות לא עשה ולא כלום. הרמב"ם (פ"ב מפסולי המוקדשין ה"ג) כתב, דילפינן עיכובא בדמים הפנימיים, משום דהכתוב הקפיד על מניינן, שנאמר "שבע פעמים". והקשה עליו החק נתן, דהכא בברייתא לא ילפינן מינה מידי, אלא מדכפל בהזאות [ועיינן מה שהאריך להקשות עוד]. אמנם בפירושו המשניות כתב, דילף מועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר, רצה לומר שיוזה שבע פעמים, וילף שער החטאת ביום הכיפורים מפר חטאת דיום הכיפורים. ועיינן בחידושי מרן ר"ז הלוי הל' פסולי המוקדשין (עמ' 96), מה שביאר בדברי הרמב"ם ובדברי התוס' במנחות (טז.) שכתבו דכשלא עשה כל הז' מתנות אינו חצי מתיר אלא חצי עבודה.

יא תוס' ד"ה ועשה, בתוה"ד (הנמשך לעמוד ב'), וקשה לר' שמעון בסמוך וכו'. ביאר החק נתן, דלרבי שמעון דאמר, דאיצטריך "כן יעשה" למתן ארבע, דלא כתב מתן ארבע בהעלם דבר ומפר כהן משיח הוא דקילף, אם כן, מנלן לכפול בהזאות, אימא דאיצטריך "ועשה כאשר עשה" למתן ארבע, ומקומינן לכולי קרא כפשטיה. והברכת הזבח ביאר, דמתן ארבע ודאי ילפינן מ"וכן יעשה", וקושייתם, דנימא ד"כאשר עשה" אתא לשנות בה ולעכב, ומנלן למילף מיניה לפסול הזאת ז'.

דף לט ע"ב

יב גמ', החטאת אלו שעירי עבודת כוכבים. ביאר המלבי"ם (על התורת כהנים, פרשת ויקרא סימן רנג), כיון דהשם "חטאת", אינו שם הברדל בין אותו פר לבין הקודם, דהא שניהם חטאת, והוה ליה למימר, "כאשר עשה לפר הראשון", או, לפר המשיח, שהוא השם המבדיל בין שניהם. ואני לבאר, דמה שעשה כן לפר משיח, היינו מצד שהוא חטאת, ולא משום שהוא פר דוקא, ומלמד דגם לחטאת אחרות הדומים לו, שהם שעירי עבודת כוכבים, צריך לעשות כן.

יג גמ', יכול שאני מרבה אף שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים כו' ומה ראית וכו'. הקשה בנתיבות הקודש, אמאי לא קאמר דלא ריבה שעירי הרגלים וראש חודש, כיון דלא דמו לחטאות שצריך להביא קרבן על כל חטא וחטא, מה שאין כן באלו דמכפרים אפילו עברו כמה פעמים על עוון טומאת מקדש.

יד גמ', וכפר אף על פי שלא סמך ונסלח אף על פי שלא נתן שיריים. הקשה השפת אמת, דלעיל (לח.) אמרינן, דחדא לגופיה איצטריך, ורק משום דכפרה וסליחה אחת היא, מיותר "וכפר", והכא דריש תרוייהו. ותיריך, דלקמן (מא.) דרשינן, "חטאתם" (האמור בפרשת שעירי עבודת כוכבים, במדבר טו, כה), אלו שעירי עבודת כוכבים, "שגגתם" זה פר העלם דבר. וכתבי בהאי קרא (שם), "ונסלח להם", וקאי נמי אפר העלם דבר, ולכך מיותר האי "ונסלח", דכתיב בפרשת פר, למדרש. ועיינן במלבי"ם (על התורת כהנים, פרשת ויקרא סימן רנד) שביאר, דה"כופר", מיותר, דאי אתי למימר שיכפר בדם, הא כבר הזכיר מתנת דם והזויות.

טו גמ', ונסלח אף על פי שלא נתן שיריים. ביאר המלבי"ם (ויקרא רנד), דמהא דאמר, "וכפר ונסלח" וכיון דהכפרה זריקת הדם, מבואר, דתיכף אחר זריקת הדם נסלח להם, אף שלא שפך השיריים.

דקיימא השתא, דמקשה ליה, אימור דשמעת ליה לר' נחמיה לענין העלאה וכו' לענין כיבוס מי שמעת ליה, ומשני, אין וכו' ומחשבה מועלת בהן. ותיריך, דהכי נמי הוה מצי למיפרך הכי, אלא דבלאו הכי פריך ליה שפיר, "ומחשבה מועלת וכו'".

דף לט ע"א

א גמ', ודמים הנשפכין לאמה וכו' ואין מחשבה מועלת בהן. הקשה בספר ראש המזבח, דהא בלאו הכי הקרבן פסול, דהדם נפסל [דמשום הכי נשפך], ואין זריקת דם שנפסל מתיר הבשר באכילה. ותיריך, דנפקא מינה דאין המחשבה מועלת לקובעו בפיגול. עוד, נפקא מינה, דאם יש דם הנפש, יחזור ויקבל. ואי היתה המחשבה מועלת, לא היה יכול לקבל עוד מדם הנפש כדאיתא לעיל (לד:).

ב גמ', ומחשבה מועלת בהן והתניא יצאו שיריים והקטרת אימורין וכו'. הקשה העולת שלמה, לישני, דהא דתני, דמחשבה מועלת בהן, מיירי שחשב בזריקה על מנת לשפוך שיריים למחר, כדמשני לעיל (יג:). ותיריך, דאם כן, סיפא דתני, דדמים הנשפכין לאמה אין מחשבה מועלת בהן, צריך לפרש נמי, שחשב בזריקה, וכגון שקיבל דמו בב' כוסת, וא' נטמא וצריך לשופכו לאמה, ומחשב עליו חוץ לזמנו בעת זריקת כוס הכשירה, ומאי קא משמע לן דאין מועיל ביה מחשבה, פשיטא, דהא לא שייך מחשבה, אלא לעשות שלא כדינו, אבל בנשפכין לאמה אין שייך מחשבת חוץ לזמנו, דאין קבוע לו זמן, מחשבת חוץ למקומו נמי לא שייך, דכיון דכבר נפסל, לית ביה איסור יוצא, ואף דקבעו לשפוך לאמה, אם רוצה שופכו בחוץ.

ג גמ', אדתני דמים הנשפכין לאמה ליפלוג וליתני בדידה. כתב הברכת הזבח, דהוא הדין בשינויא קמא דמתניתין, כי תניא ההיא בג' מתנות שבחטאת, הוה ליה למיפרך, ליפלוג בין הני ג' מתנות לשיריים. אלא, דהתם עדיפא מיניה פריך. אבל הצאן קדשים כתב, דהתם לא מצי למיפרך הכי, דאיכא למימר, דבאמת אשירים חייב בחוץ, וטעונים כיבוס, כמו בב' מתנות, ודוקא לענין מחשבה דאין מועלת כמו בג' מתנות, ובהא לא איצטריך לאשמועינן החילוק, דכבר אשמועינן בהדיא באידך ברייתא, יצאו שיריים וכו', אבל הכא בדמים החיצונים, דלא תני בשום ברייתא, פריך שפיר דלישמעינן.

ד הא מני רבי נחמיה וכו'. כתב השיטה מקובצת (אות ד') דמן הקרן אין טעון כיבוס אפילו לרבי נחמיה שכבר נעשית מצותו, והקשה במקדש יחזקאל לפי מה שכתבנו לעיל (לח: אות כב) דין כיבוס אינו תלוי בדין הכשר לעבודות הדם ומה שייך "נעשית מצותו".

ה תוס' ד"ה הא מני, בתוה"ד, וצריך לומר דסוגיין אתיא דלא כר' יוחנן. והתוס' ביומא (ס: ד"ה תנא, דחו האי שינויא, משום דלקמן (קיא.), במסקנא, מיתוקמא מילתא דר' יוחנן, ואין לומר דסוגיין פליגא עליה.

ו בא"ד, ויש לפרש א"ר יוחנן ר' נחמיה כמ"ד שיריים הפנימיים מעכבי וכו', הקשה במקדש דוד (סי' כ"ז אות ד') הא דתוספתא (קרבנות פ"ב) גבי עולה שקיבל דמה בכוס אחד קתני נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ חייב שכולו ראוי בפנים, עיינן שם, ועל כרחין אתי כרבי נחמיה דסבר דשירי הדם שהקריבן בחוץ חייב, ומוכח דאף בחיצונים כן ונשאר בצריך עיון.

ז בא"ד, וצריך עיון דהא שיריים הפנימיים קורא אותן תחלת עבודה לקמן. ביאר בברכת הזבח, דהתם מסיק, דההיא ברייתא איירי בחיצונות [ולכך השיב רבי עקיבא, מה לשיריים שהם סוף עבודה], שמע מינה, דפנימיים דמעכבי, מקרי "תחלת עבודה", כאיברים ופדרים.

ח בא"ד, כל זה מדברי רב אדא. כתב החק נתן, דלדבריו, לא גרסינן התם, "לא קשיא מידי", וגם לא מאי דאיתא בספרים, ור' עקיבא לא ידע מאי

הדרגת היוזמי

מסכת זבחים דף לט - דף מ

יב טבת - יג טבת התשע"א

ד) גמ', ורבי יהודה כן יעשה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא וכו'. ולכאורה קשה, מנא ליה לרבי שמעון הא. וכתב החק נתן, דנפקא ליה מדרשא דלקמן (נב.), דהביאו התוס' ד"ה לסמיכה. אי נמי מקל וחומר דהתם, [ועיין להלן באות ח]. וכתב החזון איש (סימן יג ס"ק ג), דלרבי יהודה אף דאיכא קל וחומר, טרח וכתב לה קרא.

ה) גמ', לפי שלא למדנו לפר יום הכיפורים לסמיכה ושיירי הדם. הקשה החזון איש (סימן יג ס"ק ג), אמאי לא נילף מדרשא דלעיל (לז.). "והנשאר בדם ימצה", לימד על כל הדמים שטעונים מתן דמים ליסוד. וכתב, דצריך לומר, דשאני פנימיים דאין דמן על מזבח החיצון, לא איתרבו לשפיכת שירים על החיצון.

ו) גמ', שם. הקשה בחידושי הגרי"ז, הרי מצינו סמיכה ביום הכיפורים שהוא סומך בב' הוידיים, ועל כרחק דנלמד מקרא אחרנא שצריך וידוי בשעת סמיכה, ואם כן בלאו הכי בעי סמיכה. ותירץ, דב' הסמיכות אינו מדין הקרבן, אלא הוא דין בוידוי, שצריך להיות בסמיכה, ומקרא דהכא נפקא לן דצריך לסמוך מדיני הקרבן, ונפקא מינה, לענין תיכף לסמיכה שחיטה, דשייך דוקא בסמיכה שהיא מדיני הקרבן, אבל מצד הוידוי לא. ועוד נפקא מינה, בנשפך הדם לאחר מתנות דבין הבדים, דצריך להביא פר אחר למתנות שעל הפרוכת, כדאיתא ביומא (ס.), דלסמיכה מדין הוידוי, ודאי אין צריך לסמוך על, אבל מדין הקרבן צריך.

ז) גמ', לפר זה פר של יום הכיפורים למאי הלכתא וכו'. הקשה הברכת הזבח, דלמא אתא לרבות שיריים וסמיכה ביום הכיפורים, ד"חוקה", דיום הכיפורים לא קאי עלייהו, משום דאינו מעבבים בכל מקום, ותדע, דהא איצטריך לר' יהודה "כן יעשה" לרבויהו, אף דכתיב "לפר". וכתב החק נתן, דלפי מה שביאר [הובא באות ד] אתי שפיר, דפשיטא ליה דנפקא מדרשא ד"הפר", שהביאו התוס' ד"ה לסמיכה, או מקל וחומר. וכיוצא בזה כתב הפנים מאירות.

ח) גמ', שם. הקשה התוספת קדושה לקמן (מז.); דלמא אתי ללמד על שריפה חוץ לג' מחנות ובבית הדשן, [וכמו שפירש שם רש"י בד"ה נשרפין אבית הדשן]. ותירץ, דלית לן לאוקמיה לקרא, אלא בדברים השייכים לדם, ולא לשריפת הבשר, כמו שכתבו התוס' לקמן (עמוד ב) ד"ה תניא כוותיה, דדוקא בעבודות דם הוקשו.

ט) גמ', שאם נפחתה תקרה של היכל לא היה מזה. הקשה החזון איש (סימן ז ס"ק ב) מכאן על התוס' לעיל (כו:); ד"ה אמר שמואל, שנסתפקו בניתנים בפנים שנתנם בחוץ, אי כפר [למאן] דאמר דשלא במקומו כמקומו דמין], הא אפילו נתנם על מזבח הפנימי כשנפחתה תקרה של היכל פסול, כל שכן מזבח החיצון שאינו באוהל מועד. ועוד, דמדרשה ד"ועשה כאשר עשה", דדרשינן לעיל (לט). עיכובא להזאות, אמאי לא דרשינן לעכב גם בשינוי מזבחות.

י) גמ', שם. הקשה בהר צבי, אמאי גרע מהא דמקריבין אף על פי שאין בית, דהיינו דאף שאין מחיצות ולא תקרה חשיב פתח אהל מועד. וכי תימא דפרים הפנימיים אי אפשר להקריב, מכל מקום כיון שבפנים לא חשיב אהל מועד גם העזרה איך נחשבת פתח אהל מועד, והביא שבפורת יוסף (להגרי"י) ענגל חלק ב' דף מ"א) ביאר דלענין הזאה נתרבה דבעינן אהל מועד ממש, אבל לענין שחיטת הקרבנות חשיב שפיר פתח אהל מועד, ועיין שם ובאות הבאה.

יא) גמ', שם. דייק בחידושי הגרי"ז, דמהא דילפינן מהאי קרא לחטאות הפנימיות, משמע דלענינים אחרים דבעינן דין אוהל מועד, כגון קטורת או חטאת החיצוניות, שפיר חשיב אוהל מועד ככהאי גוונא, והביא דבתורת כהנים (פרשת ויקרא) איתא, על פסוק "וזרקו את הדם על המזבח אשר פתח

טז) רש"י ד"ה שמכפרין, בתוה"ד, ולא הודע לו לא טומאתו ולא כניסתו. הקשה העולת שלמה, הא אף דידע שנכנס למקדש, כיון דנעלם ממנו טומאה, מכפר, כדתנן בשבועות (יד.). ותירץ, דאו או קאמר, דאינו מכיר מטומאתו או כניסתו.

יז) [רש"י ד"ה ונסלח, דלא תימא הואיל וכתיבא בה בהדיא כפילא דועשה כאשר עשה נמי עלייהו קאי. לכאורה דבריו צרכים ביאור, דלעיל (בעמוד א') כתב בר"ה ועשה כאשר עשה, דליכא למימר ד"ועשה כאשר עשה" קאי אאימורין, משום דכתיב בהאי קרא "וכפר", ואימורין לא מעבבי כפרה, אם כן, שירים נמי דלא מעבבי, לא קאי עלייהו. (א.י.ג.) ואולי יש לומר דכיון דבדם איכא עיכוב כפרה לענין זריקה, מה שאין כן אמורין דלית בהו עכובא כלל].

יח) רש"י ד"ה שמעכבות בכל מקום, כדמפרש לקמיה בפרה ובנגעים. העיר העולת שלמה, דלא שייך אלא במתן ז', אבל לא במתן ד'.

יט) תוס' ד"ה לפר, לקמן אמר וכו', ותימא ולמה ליה ועשה לכפול בהזאות תיפוק לי מדאיתקש לפר יום הכיפורים. תירץ השפת אמת, דאי לאו קרא ד"ועשה", לא הוה מוקמינן קרא ד"לפר", ליום הכיפורים, אלא לכפול בהזאות, דתחילה צריך לאוקמי דרשא בהאי פרשתא, ורק לבתר דכבר דרשו ועשה לכפול, דרשינן לפר איום הכיפורים.

כ) בא"ד, שם. הקשה בחידושי הגרי"ז, דמהא דקיימא לן דיכול להביא ד' פרים למתנות יום הכיפורים מוכח דהקרבן כשר בהזאות דבין הבדים לחוד, ומה שצריך ג' מתנות היינו מדין עבודת היום, מה שאין כן בפר העלם דבר ושאר הפרים הפנימיים לא יוכל להביא פר אחר אם נשפך לאחר שנתן על הפרוכת על מנת ליתן על המזבח, כיון דשם העיכוב הוא בעצם הקרבן, ולא יועיל חבירו עליו, אלא יצטרך להתחיל מחדש, ואם כן אין להשוות הדינים. ועיין בדבריו שהאריך.

כא) בא"ד, ולהוא לישנא דלרבי יהודה שירים מעבבים ניחא. הקשה הפנים מאירות, הא כתבו התוס' בד"ה ומכשיר, דבכל הפנימיים מכשיר רבי יהודה. ופירש, דר' יהודה אית ליה רק דרשא ד"וכפר", ללמד על סמיכה דלא מעבבא, ולא דרשא ד"ונסלח" ללמד על שירים שאין מעבבין, וטעמא, כדאיתא לעיל (לח.). אמר קרא וכפר ונסלח, זו היא כפרה זו היא סליחה וכו', דלא מיתר אלא חדא, ואם כן, באמת לא דריש דרשא דהכא, דלא מעבבי שיריים. והחק נתן תירץ, דאף ר' יהודה דסובר שירים מעבבים וגם בכל החטאות, היינו דווקא לבתר דילפינן ביום הכיפורים דמעבבי, אבל בלאו האי ריבויא, לכולי עלמא משמע למדרש דלא מעבבי מ"ונסלח".

דף מ ע"א

א) [רש"י ד"ה קרן קרנת, מדמצי למיכתב קרן וכתב קרנות הויא שתיים דאית ליה לרבי שמעון יש אם למקרא. לכאורה צריך ביאור, מה הוצרך רש"י להוסיף כאן, דסבר יש אם למקרא, הלא לישניה דר' שמעון אתי שפיר, אף אם יש אם למסורת, דהא קאמר, "קרן קרנת", כלומר דשינה מלשון "קרן"].

ב) בא"ד, וחוזרים ומלמדים זה מזה בהיקש. הקשה הרש"ש, על המאור הקטן בראש השנה (י. מדפי הרי"ף), דכתב שם, דמהיקש לא שמעינן ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה, דהכא ילפינן שתיים מכאן ושתיים מכאן.

ג) תוס' ד"ה לא נצרכה, בסוה"ד, וההיא דיוותן דומיא דכי יתן וכו' אומר רבינו תם דבהנהו משמעותם אחד ולא שייכי לפלוגתא דמקרא ומסורת. ועיין ביד רמ"ה בסנהדרין (נד:), שכתב, דלרבי עקיבא דיש אם למקרא (שם), ד., ודריש התם אזהרה לנשכב לזכר, מקרא ד"לא תשכב", קרי ביה "לא תשכב", לאו משום דקרינא ביה הכי, דהא סבירא ליה יש אם למקרא, ועיין שם מה שביאר. ולתוס' דידן מיושב, דאינו ענין להאי פלוגתא.

דף מ ע"ב

יח) גמ', **שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא וטבל ולא מספג ואיצטריך למכתב וכו'**. הקשה בחידושי מרן רי"ז הלוי על הרמב"ם (פ"ה ממעשה הקרבנות ה"ט), מה ענין שיעור טבילה שהוא דין בשעת קידוש הדם במזרק, [וכמו שפסק הרמב"ם בפ"ד ממעשה הקרבנות ה"ח], ודינא ד"ולא מספג", שהוא דין בשעת הזיה, ואף דזו סברת הצריכותא, מכל מקום מדוע בעי למיעבד לה. וביאר, על פי מה שכלל הרמב"ם (בפ"ה ממעשה הקרבנות ה"ט) ב' דינים אלו, דבאמת שיעור טבילה, בעינן נמי בשעת הזיה, ואהא פרכה הגמ', ב' דינים אלו, דשיעור טבילה ושללא יספג [דהיינו לקיחת דם באצבעו משפת המזרק, דלא בעי שיעור טבילה] למה לי, ומשני, דאיצטריך דינא דבעינן שיעור טבילה, אף בשעת הקידוש.

יט) גמ', **מזבח קטורת הסמים למה לי שאם לא נתחנך המזבח בקטורת הסמים לא היה מזה**. הקשה המקדש דוד (סימן א ס"ק א), למה לי קרא להכי, הא **במנחות** (ג). אמרינן, דאין מזבח הפנימי מתחנך, אלא בקטורת של שחר, ושמעינן מינה דאם לא נתחנך בקטורת, לא היה מזה. ותירץ, דמהתם לא ממעטינן אלא לענין קטורת של בין הערבים, [עיין שם בסוגיא], אבל לא שאר דברים, והיינו מאי דילפינן מדרשא דהכא.

כ) תוס' ד"ה **לאת בדם וטבילה**, הוה מצי למימר לאהל מועד וכו'. תירץ החזון איש (סימן יב ס"ק ד), דהני דינים, הוו דינים במזבח, דאינו ראוי להזות עליו, אלא אם כן קדמו עליו קטורת, ושיהיה באוהל מועד, ופשוט דילפינן מינה אף להזאות דפר העלם דבר, ולהכי צריך ריבוי.

כא) גמ', **אלא פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים וכו'**. העיר הרש"ש, דלכאורה הכא נמי הוה מצי למיפרך, מה להנך שכן אין דמן נכנס לפני ולפנים, [דאף דאינה חומרא, מכל מקום פרכינן ממה ששניהם שוים]. וכתב, דלא רצה למיפרך משוויות דשלילה, במקום דאית ליה פירכא מחיובא.

כב) [רש"י ד"ה **שאם לא נתחנך**, אם אירע פר העלם. ולכאורה צריך ביאור מדוע נקט "פר העלם" הא האי קרא (ויקרא ד' ז) דכתיב ביה יתורא ד"מזבח קטורת הסמים אשר לפני ה'", מיירי בפר כהן משיח, ואילו בפר העלם דבר של ציבור כתיב "על קרנות המזבח אשר לפני ה'" (שם י"ח)].

כג) תוס' ד"ה **תניא כוותיה דרב פפא, בתוה"ד**, דאי לא אתא אלא לעכב וכו'. הקשה הטהרת הקודש, אמאי לא הקשו עוד, דלמא אתי לנפחתה תקרה של היכל, ולא נתחנך בקטורת הסמים, כמו שהקשו בתוס' ד"ה **לאת בדם וטבילה**. ותירץ, דעיקר הראיה דבעינן לאתווי לרב פפא, אינו על הא דקרא קאי לרבוויי "את בדם וטבילה", דהא רב פפא אמר מסברא, [דליכא במאי לאוקמינה]. אלא עיקר הראיה דקאי א"את בדם וטבילה", אף דלא הוי אלא תיקון עבודה ולא עיקר עבודה, ומסברא שכתבו התוס' לעיל (לט): ד"ה **ועשה**, ואהא הקשו התוס', דלמא אתא לכלל הנהו שכתבו, דהנהו הוו עיקר עבודה, אבל נפחתה תקרה של היכל ולא נתחנך המזבח, דהוו נמי תיקון עבודה, לא קשיא, דאי ילפינן להו, ודאי דנילף "את בדם וטבילה".

כד) בא"ד, שם. כתב הקרן אורה, דלגירסת הילקוט, דגרס, "דברי רבי עקיבא", אתי שפיר, דלעכב לא בעי האי קרא, דהא יליף לעיל (בעמוד א') מקרא ד"וכלה מכפר" אם כפר כלה. ואית דגרסי התם, דברי רבי יהודה, והוא ודאי יליף (שם) ואפילו לעכב בשיריים לחד מאן דאמר [לקמן נב].

דף מא ע"א

א) גמ', **ואתי ליה פר יום הכיפורים מפר כהן משיח**. עיין מה שפירשו רש"י ותוס' בד"ה **הושו מעשים למעשים**. והקשה בהגהות הרא"מ הורוויץ, היכן מצינו קל וחומר, דנילף דהלמד יותר מהמלמד, דהא פר העלם דבר של

אוהל מועד", ולא כשהוא מסולק, ולא כשגילתה הרוח את היריעה. ואם כן גם לענין שאר מילי אין דין אוהל מועד כשגילתה הרוח את היריעה. וכתב, דנראה דשאני התם דמיירי **במשכן** דלא היה לו "קדושת מקום" אלא "קדושת מחיצה", ואתי האי קרא לחדש דאף דלקדושת עזרה לא בעי אלא מחיצות ולא גג, דהרי לחצר לא היה תקרה, מכל מקום בהיכל אם נתגלתה יריעת הגג אין לו דין אוהל מועד, אבל **במקדש** שיש לו "קדושת מקום" אפילו אם נפחתו המחיצות, (דהא מקריבין אף שאין בית, אי קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא), לא נתבטלה קדושת היכל, אלא דלגבי הזאת חטאות הפנימיות בלבד גילתה תורה דבעי שיהא הגג שלם ולא סגי "בקדושת המקום", אבל לשאר מילי רק בקדושת ההיכל תלוי, ומשום הכי אפילו נפחת ההיכל המזבח כשר להקטיר קטורת.

יב) גמ', **שם. בחידושי הגרי"ז** הקשה על הרמב"ם שהביא הך דינא ודינא דאם לא נתחנך המזבח לא היה מזה, רק **בהלכות עבודת יום הכיפורים** (פ"ה הלכ"ג וכ"ד) ולא בשאר חטאות הפנימיות, והרי עיקר קרא בחטאות כתיב. ורצה לומר, דבשאר חטאות יהא כשר מטעם זריקה שלא במקומו, מה שאין כן לגבי יום הכיפורים ד"חוקה" כתיב בה, אמנם הביא דהגר"ח אמר, דלענין עבודת יום הכיפורים נמי יועיל דינא דשלא במקומו כמקומו, ועיין בדבריו.

יג) גמ', **אמר רב נחמן בר יצחק וכו' שאם הקדים מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום, אבל דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ הקדים מעשה לחבירו מה שעשה עשוי וכו'**. פירש רש"י בד"ה **דאמר דברים**, דדברים הנעשים בבגדי לבן היינו קטורת ומתנות שעל בין הבדים, ומבחוץ פירש בד"ה **אבל דברים**, כגון מתנות פר ושעיר שעל הפרוכת. וכן פירש ביומא (ס). דפנים היינו לפני ולפנים, והיכל בכלל חוץ הוא. ובלחם משנה (פ"ה מעבודת יום הכיפורים ה"א) הקשה על הרמב"ם (שם), שפסק, דהיכל בכלל פנים הוא וסדר הזייתן מעכב, הרי מבואר בסוגיין להדיא דלרבי יהודה היכל בכלל חוץ הוא, וסדר הזאתן לא מעכב. וביאר בחידושי רבנו חיים הלוי (שם), דהיכל גופיה דינו חלוק, והזאות שעל הפרוכת דינן כפנים וסדרן מעכב אף לרבי יהודה, והזאות המזבח דינן כחוץ, דלרבי יהודה לא נאמר בהן חוקה ואין סדרן מעכב, וסוגיין נוקמה במתנות דמזבח, דהוו בכלל חוץ גם לדעת הרמב"ם.

יד) רש"י ד"ה **ואם לא כילה לא כיפר**, והכי מפרש בסדר יומא דשיריים מעכבין איכא בינייהו. הקשה בחידושי הגרע"א, הא לקמן (נב): פליגי בה אמוראי, וחד אמר, משמעות דורשין איכא בינייהו, ולכולי עלמא שיריים אין מעכבין. ועוד, דרב פפא דפריך הכא, ודאי סבר דשיריים אין מעכבין לרבי יהודה, דאם מעכבין, מאי פריך הא אפשר לומר, דהא דרריש מ"כלה וכפר" לשיריים, משום דעיכוב דמתנות באמת נפקא לן מ"לפר". ונשאר בצריך עיון גדול.

טו) תוס' ד"ה **לא נצרכה, בתוה"ד** (הנמשך לעמוד הבא), ומיהו קשה את בדם וטבילה בשעירי עבודת כוכבים מנין. הפנים מאירות כתב ליישב פירוש רש"י, דבאמת בלאו קרא ד"כאשר יורם", לא הייתי אומר דאיתקש כל הני דכתיבי בהאי קרא אהדדי, ודוקא לבתר דכתיב "כאשר יורם" דמלמד כפילות לענין ללמד לשעירי עבודת כוכבים, אתא לגלויי, דאפילו שעירים [דלא דמו לפרים] הוקשו לפר כהן משיח.

טז) בא"ד, ולפירוש רבינו תם ניחא דבחטאות החיצונות כתיב מן הדם. הקשה הקרן אורה, דאין זה מספיק, דהרי בכל הזבחים אמרינן בסוגיא שם, דבעינן שיקבל כדי הזיה, והתם מנלן.

יז) [בא"ד, שם. בקרא שלפנינו לא כתיב בחטאות החיצונות "מן הדם" אלא "מהדם". ולא קשיא מידי, דהוא אותה משמעות כמו "מן הדם", וכמו שכתבו התוס' בתחילת דבריהם, דמשמע שפיר שיהיה בו שיעור טבילה מעיקרא, כמו "בדם" (א.י.ג.)].

הדרה היומית

מסכת זבחים דף מ – דף מא

יג טבת – יד טבת התשע"א

בענין, ואפילו לדברים שאין מעכבין כפרה, וכן שעירי עבודת כוכבים, ילפי אף לדברים דמעכבי כפרה.

דף מא ע"ב

ח תוס' ד"ה אבל יותרת וב' כליות וכו'. תימה הא אמרת לפר מייתר וכו'. תירץ הפנים מאירות, על פי שיטת רש"י לעיל (מ). ד"ה אלא לאת בדם וטבילה, דאת בדם וטבילה לא כתיב בפר העלם דבר דציבור, אלא מפר כהן משיח הוא דילפינן, ואם כן בעינן תרי קראי לשעירי עבודת כוכבים, חדא ליותרת, וחדא לאת בדם וטבילה [וכמו שהקשו התוס' שם בד"ה לא נצרכה], ומשום הכי קאמר הכא, דמקרא קמא לא ידעינן אלא חדא מינייהו, ונכונן את בדם וטבילה], אבל יותרת וב' כליות אכתי לא שמעינן. ובכך נתיישבה קושיית התוס' התם על פירוש רש"י.

ט גמ', תנא דבי רב מרבי הכי. הקשה הקרן אורה, למאי דפירשו התוס' ד"ה והא תנא, דהקושיא אמאי איצטריך היקשא דשעירי עבודת כוכבים בקרא דהתם, ולא סגי בקרא קמא, אמאי קאמר "תנא דבי רב", הרי הקושיא אינה על הברייתא דמייתי לעיל. ובשלמא לפירוש רש"י בד"ה והא תנא, דהקושיא בין ב' הברייתות, אתי שפיר, אבל לתוס' קשה. ותירץ, דההוא תנא קמא דדריש, "לפר זה פר יום הכיפורים לכל מה שאמור בענין", היינו הך ברייתא דתורת כהנים דמייתי לעיל (לט). ודריש התם לפר זה פר יום הכיפורים, משום הכי קאמר "תנא דבי רב".

ז תוס' ד"ה והא תנא, בתוה"ד, יש לתמוה וכו'. והתוס' ביומא (ז). ד"ה פר תירצו, דלעולם סבר דכל שבט ושבט מביא שעיר, ומשום הכי קאמר "שעירי עבודת כוכבים", והא דלא קאמר "פר העלם דבר", משום דלא פסיקא ליה, כיון דבעבודה זרה מייתי נמי הציבור פר לעולה, ואתי למיטעי דאיירי בההוא פר, ואינו חטאת אלא עולה. ובהוריות (ג): ד"ה שעירי עבודת כוכבים תירצו, משום דאיכא שעירים טובא, רגלים וראשי חדשים שהם מרובים, ואידי דקאמר "שעירים" נקט נמי הכא, אבל פר אין רק אחד.

יא גמ', משל למלך שזעם על אוהבו ומיעט בסרחונו. פירש רש"י ד"ה על אוהבו, ציבור, ובד"ה מיעט בסרחונו, קיצר בדברים. והקשה המהרש"א (חידושי אגדות), דבהך משל הוה להו ציבור למעלותא, ובאידיך משל לגרעיותא, דאם רובה טרחה אין קרוי פרוכת הקודש. ומשום הכי פירש, דאוהבו היינו כהן משיח, דהוא אוהבו של מלך, ובו נאמר, "ואת הקדוש והקריב אליו" (במדבר טז, ה), "ומיעט בסרחונו", היינו להזכיר בו כליות ויותרת ולהיות קרבנו מהודר, ובאידיך משל נמי קאמר, דמשום חיבתו נשאר בקדושתו, מה שאין כן בצבור, שאינם אלא פמליא שלו, כשחטאו, נתחללה קדושתן אליו. ועיין במרומי שדה שמיישב פירוש רש"י, ועיין בנתיבות הקודש, ובבניהו ובבן יהוידע.

יב גמ', מפני מה נאמר פרוכת הקודש בפר כהן משיח ולא נאמר בפר העלם דבר של ציבור וכו'. בירושלמי תענית (פ"ב ה"א) אמר נמי האי טעמא. ועוד אמר, רמו דכל מקום שיש משיח יש ארון, וכל מקום שאין משיח אין ארון, ורמוזו להא דגנו יאשיהו צלוחית שמן המשחה, ובאותה שעה גנו גם את הארון.

יג גמ', שם. עיין במשך חכמה (ויקרא ד, ו) שביאר מדנפשיה, משום דחובת יחיד אינה קריבה בבמה גדולה וחובת צבור קרב בבמה גדולה, כדאיתא לקמן (קיו). אם כן דוקא כשהיה הארון באהל מועד, היה פר כהן משיח, לכך אמר פרוכת הקודש, דהוא רמוז לארון, אבל בפר דציבור, דיתכן אף בבמה, ושם אין ארון, לא קאמר "הקודש".

יד גמ', קסבר כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה. בגמ' לעיל (ב): אמרינן להאי סברא אליבא דכולי עלמא גבי מחשבת לשמה, והכא פליגי.

ציבור ושעיר יום הכיפורים, לא הושוו אלא למאי דכתיב בהו, ולא "לאת בדם וטבילה" כלל. ומשום הכי פירש הסוגיא, דמקרא ד"החטאת" דמריבין מיניה לעיל (לט). שעירי עבודת כוכבים, מריבין מיניה נמי שעירי יום הכיפורים, דהא איהו נמי מכפר על מצוה ידועה, דהיינו שתולה על יש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, כדתנן בשבועות (ב). דעל כל פנים יש בו ידיעה, ולא ממעיטין התם, אלא שעיר החיצון דיום הכיפורים ושעירי הרגלים, דמכפרי אין בה ידיעה כלל, כדאיתא שם (ט). [והיינו דקאמר, "ואתא ליה שעיר יום הכיפורים נמי"], והשתא בעי למילף פר יום הכיפורים מהאי קל וחומר, מאחר דכבר שמעינן "את בדם וטבילה" בשעיר יום הכיפורים. [והא דלא ילפינן פר עצמו מהיקשא, משום דעיקר כפרתו בחוץ כדאיתא בשבועות (יד)].

ב תוס' ד"ה הושוו, בתוה"ד, אלא הכי פירושו וכו' כדיליף לקמן שעיר יום הכיפורים משעירי עבודת כוכבים. הקשה הפנים מאירות, דאכתי לא תירצו הקושיא ראשונה שהקשו על פירוש רש"י, דמהאי טעמא דנפיק שעיר ליפוק פר.

ג תוס' ד"ה ואתא ליה פר של יום הכיפורים וכו', בקונטרס גריס מפר כהן משיח כי היכי דלא ליהוי למד מלמד. הקשה הפנים מאירות, הא אמרינן דלרבי ישמעאל דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בקל וחומר. ותירץ העולת שלמה, דרב פפא לא קאמר כן, עד ואתא ליה שעיר וכו', ומשמע דמפר לא קשיא ליה. ועיין עוד בחק נתן.

ד תוס' ד"ה ואתא ליה שעיר של יום הכיפורים, ואם תאמר רבי דלית ליה האי קל וחומר מהיכא יליף. כתב הברכת הזבח, דזוהי קושיית הר"ר ברוך בתוס' ד"ה וקשיא, בסוה"ד, ולא נראה להם כאן תירוצו, דיליף שעיר דיום הכיפורים בקל וחומר גמור, משום דמנא ליה לרבי לדרוש כלל קל וחומר זה, וכמו שכתבו קודם לכן (שם). והקשה עליו החק נתן, דהתוס' לא כתבו לה אלא על קל וחומר דפר, שאינו פשוט, אבל קל וחומר דשעיר, שהוא קל וחומר גמור, דריש. וכתב, דלולי דמיסתפינא יש להגיה בדבריהם, "ואם תאמר למאן דלית ליה האי קל וחומר מהיכא יליף ליה", וכוונתם, למאן דלית ליה דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בקל וחומר, מהיכא יליף שעיר יום הכיפורים. דמשמע להו, דמדקאמר רב פפא, "קסבר תנא דבי רבי ישמעאל דבר הלמד בהיקש וכו'", משמע דאיכא מאן דפליג. ואף דלא תירצו, כתב, דיש לתרץ, דאף דקאמר, "קסבר", ליכא מאן דפליג, כדמוכח לקמן (ז); דלא פריך הניחא לתנא דבי רבי ישמעאל וכו', כדפריך אמאן דאמר דבתר מלמד נמי אזלינן (עיין שם).

ה בא"ד, וכי תימא משום דאיתקש פר ושעיר של יום הכיפורים אהדדי. תמה החק נתן, הא פר יום הכיפורים גופיה אתי מהיקשא, מ"לפר", ואיך ילמד בהיקש לשעיר, הא דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש. וכתב העולת שלמה, דכוונתם, אפר העלם דבר ושעיר של יום הכיפורים. ועלה כתבו, דלא אשכחן היקש זה בקרא, דאילו פר ושעיר דיום הכיפורים, אשכחן בקרא דהוקשו, כדאיתא ביומא (ז).

ו גמ', משום דבעי אגמורי פר העלם דבר יותרת וב' כליות לשעירי עבודת כוכבים. כתב הפנים מאירות, דהכי נמי הוה מצי למימר לאגמורי "את בדם וטבילה, וכמו שכתבו התוס' לעיל (מ): ד"ה לא נצרכה.

ז גמ', איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי הזיות דכתיבן בגופיה אבל יותרת וב' כליות דלא כתיבן בגופיה אימא לא. הקשה הצאן קדשים, אמאי לא תירץ, דאי מקרא ד"החטאת", סלקא דעתך דלא הוקש אלא לדבר דמעכב כפרה, אבל יותרת וב' כליות לא מעכבי כפרה. ותירץ, דבהך ברייתא דרשינן "וכן יעשה", למתן ד', ולא לסמיכה ושיריים, כדדריש מיניה ר' יהודה לעיל (מ). ואם כן שמעינן מ"לפר" זה פר יום הכיפורים, לכל מה שאמור

העושה וכו'.

יח) תוס' ד"ה ממאי, דכולי סוגיא משמע דפסול מיהא הוי. ביאר החק נתן, מדקתני במתניתין, "וחכמים אומרים אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר", משמע דדוקא כרת אין בו, אבל פסול מיהא הוי. ועוד, מהכא דקתני, "לפיכך אם נתן את כולן כתיקנן ואחת שלא כתיקנה פסול ואין בו כרת", הרי דאף דאין מפגלין מכל מקום פסול.

יט) בא"ד, ותימא וכו'. תירץ הפנים מאירות, דהתם גזירת הכתוב הוא, דמקצת ערלה לא פסלה כדאמר שם (סב:), ודוקא לר' מאיר, משום דמפגלין בחצי מתיר, הוי כמו כולה ערלה, ולרבנן דאין מפגלין לא הוי, אבל מכל מקום חצי מתיר פוסל.

כ) בסוה"ד, אבל התם לא שייך למיגור סימן א' אטו שני סימנין. הקשה בחידושי הגרע"א מהא דאמרינן במנחות (יד:): דבבזיכים אטו בוך חבירו, ובכבשים כבש אטו חבירו, ונשאר בצריך עיון גדול.

כא) גמ', מאי שלא כתיקנה חוץ למקומו וכו' שלא לשמה. הקשה השפת אמת, דהכא מסקינן דהכי מיפרשא מתניתין "שלא כתיקנה", ואילו רש"י לעיל (לו:): ד"ה כתיקנה פירש כפשוטו בשתיקה, וכן הרע"ב. ופירש, דדוקא ריש לקיש דסבירא ליה דעל דעת הראשונה הוא עושה, קשיא ליה, דהוה ליה לאשמועינן רבותא טפי, בנתן הראשונה שלא כתיקנה וכו', ורבא ורב אשי דחקו עצמם לפרש אליביה, דאיירי בחוץ למקומו ובשלא לשמה, אבל לדידן, הא דעל דעת הראשונה הוא עושה, אינו רבותא כל כך, וטפי קא משמע לן דנפסלת במחשבת חוץ למקומו בשניה.

וביאר בחידושי הגרי"ז (שם), דהתם דלא בעינן אלא שתהא העבודה נעשית לשמה, מהני מה שעושה על דעת הראשונה, אבל הכא בפיגול, דהמחשבה פועלת דין פסול, בעינן שיחשוב בפועל, ופליגי, אי מועיל העשיה על דעת ראשונה שיהא נחשב כמו שחושב בפועל. (ועיין באות טז)

טו) רש"י ד"ה פיגל בקומץ ולא בלבונה. בהקטרת המנחה שני מתירין יש הקומץ והלבונה. דהיינו דשיטתו דרק בהקטרה איכא שני מתירין, אבל בשאר עבודות, הקומץ הוא מתיר שלם. וכן כתב לקמן (מב:): בד"ה בד"א, דבשאר עבודות אין שם אלא עבודת מתיר אחד שאין קמיצה ומתן כלי והילוך בלבונה. אמנם הרמב"ם (פט"ז מפסולי המוקדשין ה"ז), סבר דבכל הדי' עבודות איכא ב' מתירין, דליקוט הלבונה הוא כקמיצה, ועיין במשנה למלך.

טז) רש"י ד"ה כגון שנתן את הקומץ במחשבה, בתוה"ד, וכל מחשבה דקדשים מוציא בפה הוא. מה שהוצרך רש"י לפרש זאת כאן, ביאר בחידושי הגרי"ז לעיל (ב:), על פי מה שביאר (הובא באות יד), דמחשבה דפיגול פועלת דין פסול, ובהא פליגי אי מועיל על דעת ראשונה לפעול במחשבה, ואתי רש"י למימר, דמהא דבעינן דיבור, חזינן דמחשבתו פועלת דיפסול, וכיון שכן, איכא למאן דאמר, דלא אמרינן על דעת ראשונה הוא עושה.

יז) בא"ד, שם. לכאורה צריך לבאר לפי זה מה שייך על דעת ראשונה הוא עושה, דבשלמא אי תלוי במחשבה, אפשר לומר דאפילו שתק בסוף, על דעת ראשונה הוא עושה, אבל אי בעינן דיבור, מה מועיל אם שתק בסוף. ועיין בשפת אמת שכתב, דאיירי דוקא בחושב בשניהם לפגל רק דבאחד שתק, אבל אם באמת בשניהם לא חישב שום מחשבה, יש לומר דלא שייך כל

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש 'אהל יעקב' רחוב קצות החושן 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד"ח בפט"ז)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>